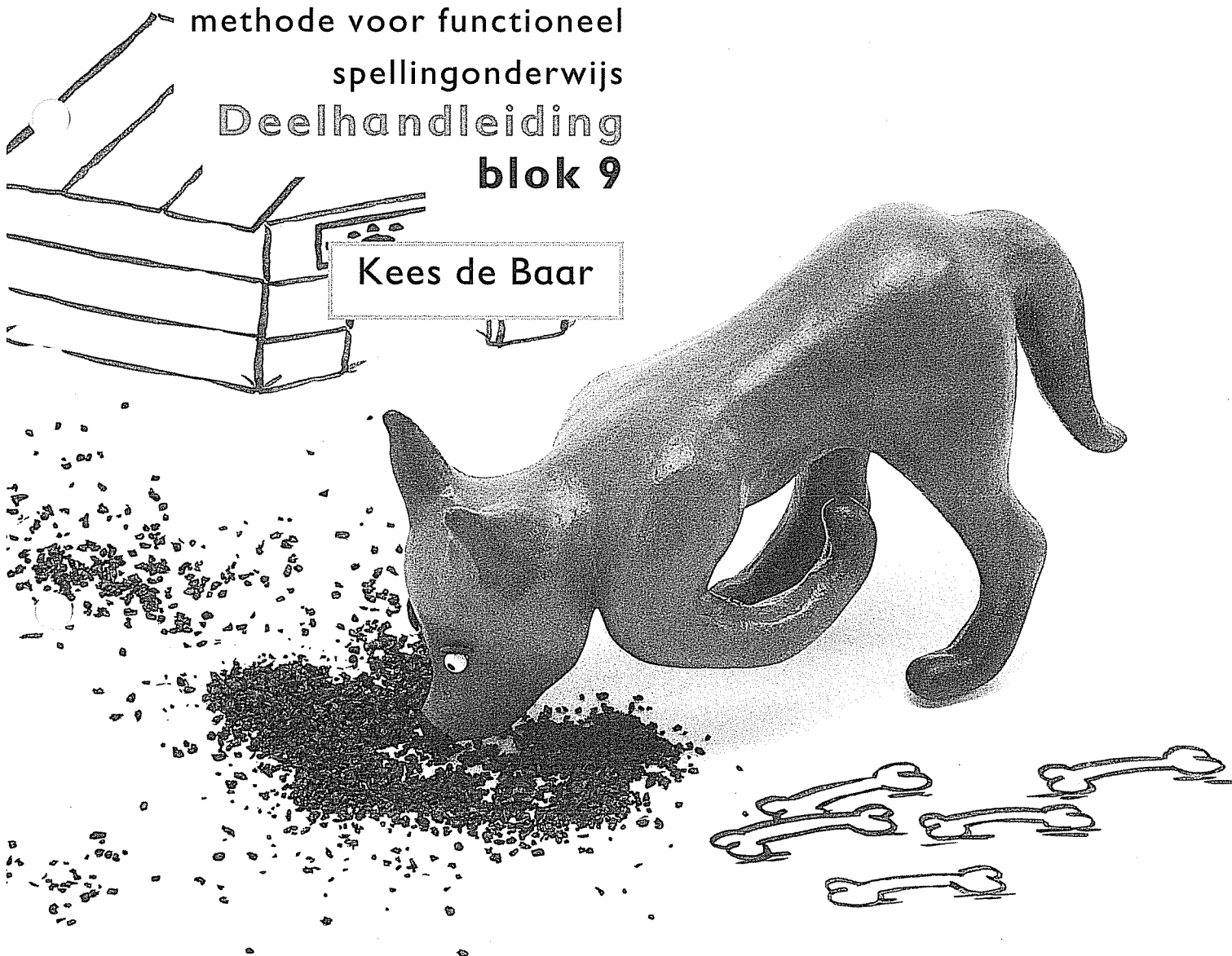

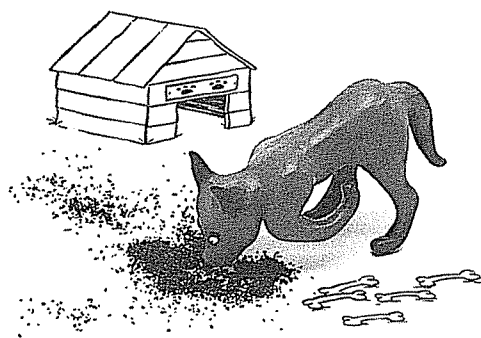
Woord bouw Nieuw

methode voor functioneel
spellingonderwijs
Deelhandleiding
blok 9

Kees de Baar

meulenhoff Educatief

Woordbouw Nieuw is ontwikkeld door het
Regionaal Pedagogisch Centrum Zeeland, Middelburg,
en uitgegeven door Meulenhoff Educatief, Amsterdam.

Auteur:	Kees de Baar, Middelburg
Redactie:	HACA-tekst, Houten
Illustraties:	Nathalie Kuypers, Arnhem Natascha van Oirschot, Breda
Ontwerp en vormgeving:	Dollekamp & van Campen, Utrecht

eerste druk

03 02 01 00 99

10 9 8 7 6 5 4 3 2 1

ISBN 90 280 1806 9

© Meulenhoff Educatief bv, Amsterdam.

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden vervaelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. Voorzover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikel 16B Auteurswet 1912 j° het Besluit van 20 juni 1974, St.b. 351, zoals gewijzigd bij Besluit van 23 augustus 1985, St.b. 471 en artikel 17 Auteurswet 1912, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoedingen te voldoen aan de Stichting Reprerecht (Postbus 882, 1180 AW Amstelveen). Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16 Auteurswet 1912) dient men zich tot de uitgever te wenden.

De complete methode Woordbouw Nieuw bestaat uit

Map Algemene inleiding en bijlagen
(hierachter kunnen de deelhandleiding
worden toegevoegd door de leerkracht)

90 280 1642 2

jaargroep 3

Bouwschrift basisblok

Bouwschrift blok 1

Bouwboek basisblok en blok 1

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) basisblok en blok 1

90 280 3555 9

90 280 3489 7

90 280 2041 1

90 280 2411 5

jaargroep 4

Bouwschrift blok 2

Bouwschrift blok 3

Bouwschrift blok 4

Bouwboek blok 2, 3 en 4

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 2, 3 en 4

90 280 3361 0

90 280 3227 4

90 280 3154 5

90 280 2132 9

90 280 1723 2

jaargroep 5

Bouwschrift blok 5

Bouwschrift blok 6

Bouwschrift blok 7

Bouwboek blok 5, 6 en 7

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 5, 6 en 7

90 280 3002 6

90 280 4022 6

90 280 5516 9

90 280 2233 3

90 280 2183 3

jaargroep 6

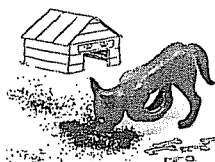
Bouwschrift blok 8

Bouwschrift blok 9

Bouwschrift blok 10

Bouwboek blok 8, 9 en 10

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 8, 9 en 10

90 280 4214 8

90 280 5663 7

90 280 4166 4

90 280 2364 X

90 280 1806 9

jaargroep 7

Bouwschrift blok 11

Bouwschrift blok 12

Bouwschrift blok 13

Bouwboek blok 11, 12 en 13

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 11, 12 en 13

90 280 5806 0

90 280 4361 6

90 280 5175 9

90 280 2449 2

90 280 2305 4

jaargroep 8

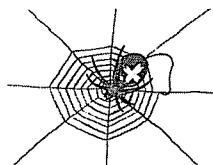
Bouwschrift blok 14

Bouwschrift blok 15

Bouwschrift blok 16

Bouwboek blok 14, 15 en 16

Deelhandleiding (inclusief kopieerbladen) blok 14, 15 en 16

90 280 6416 8

90 280 4220 2

90 280 5918 0

90 280 2571 5

90 280 1960 X

Leerdoelen

De leerlingen:

- beheersen samengestelde woorden die zijn opgebouwd uit enkelvoudige en tweelettergrepige woorden;
- beheersen regelmatige drielettergrepige woorden, waaronder:
 - woorden met een bijzondere klankgroep
 - woorden met een korte of lange klinker
 - woorden die eindigen op d of t
 - woorden met het achtervoegsel ige of lijke;
- verwerven woordbeeld van woorden met i/ie, au, ei en ch.

Vaardigheden

De leerlingen:

- kunnen drielettergrepige woorden verdelen in klankgroepen en lettergrepen;
- herkennen samengestelde woorden;
- herkennen woorden waarvoor de d-t-regel geldt;
- herkennen voor- en achtervoegsels, waaronder ig en lijk;
- herkennen lettergrepen waarvoor een spellingsregel geldt;
- herkennen bijzondere klankgroepen, waaronder tie /tsie/ en ti /tsi/.

Instructieaspecten

De leerstof is als volgt ingedeeld:

- 1 onbeklemtoonde beginlettergreep met a;
- 2 woorden met i, gesproken als ie;
- 3 twee onbeklemtoonde lettergrepen achter elkaar;
- 4 nieuwe woorden met au, ei en ch;
- 5 beginlettergreep met een lange klinker;
- 6 achtervoegsel ige en lijke;
- 7 nieuwe klankgroepen tie/tsie/ en ti/tsi;
- 8 eindlettergreep met d.

Lessenoverzicht

les 1	a in de eerste lettergreep	4
les 2	a in de eerste lettergreep	4
les 3	a in de eerste lettergreep	4
les 4	controle en toepassing	6
les 5	herhaling en toepassing	7
les 6	woorden met i (= ie)	8
les 7	woorden met i (= ie)	8
les 8	woorden met i (= ie)	8
les 9	controle en toepassing	10
les 10	herhaling en toepassing	11
les 11	lettergrepen zonder klemtoon	12
les 12	lettergrepen zonder klemtoon	12
les 13	lettergrepen zonder klemtoon	12
les 14	controle en toepassing	14
les 15	herhaling en toepassing	15
les 16	au, ei en ch	16
les 17	au, ei en ch	16
les 18	au, ei en ch	16
les 19	controle en toepassing	18
les 20	herhaling en toepassing	19
les 21	lange klinker	20
les 22	lange klinker	20
les 23	korte en lange klinker	20
les 24	controle en toepassing	22
les 25	herhaling en toepassing	23
les 26	achtervoegsels ige en lijke	24
les 27	ig of ige, lijk of lijke	24
les 28	achtervoegsels ig en lijk	24
les 29	controle en toepassing	26
les 30	herhaling en toepassing	27
les 31	klankgroep tie en ti	28
les 32	bijzondere klankgroepen	28
les 33	bijzondere klankgroepen	28
les 34	controle en toepassing	30
les 35	herhaling en toepassing	31
les 36	eld, end en erd	32
les 37	d op het eind	32
les 38	herhaling d of t	32
les 39	controle en toepassing	34
les 40	herhaling en toepassing	35
les 41	afsluiting	36
les 42	afsluiting	36
les 43	afsluiting	37
	kopieerbladen	40

Didactische aandachtspunten

Bij de foutencodering leren leerlingen zelf aan te geven of ze een luisterfout (L-fout), regelfout (R-fout) of een afspreekfout (A-fout) hebben gemaakt. Ter verduidelijking van deze begrippen worden hieronder nog eens de didactische principes beschreven die achter deze indeling liggen. Daarbij wordt ook vermeld of er in Blok 9 nog nieuwe aspecten bijkomen en welke dat zijn.

Luisterwoorden

In principe schrijven we woorden zoals ze in het Standaardnederlands worden uitgesproken. Daarbij onderscheiden we twee woordtypen:

- klankzuivere woorden: woorden met een volledige overeenstemming tussen klank en letter of lettercombinatie (we rekenen hier ook ng en nk bij!);
- bijna klankzuivere woorden: woorden met een vaste klankgroep die door een vaste lettergroep wordt weergegeven. We onderscheiden daarbij: eer-oor-eur, aai-ooi-oei, uw-eeuw-ieuw, tie-ti (tsie-tsi), ge-gie (zje-zjie) en isch, heid.

De fouten die leerlingen bij deze woorden maken, noemen we luisterfouten (L-fouten). Hieronder valt ook het weglaten of toevoegen van een letter, of het schrijven van een onjuiste lettervolgorde (dorp-drop). In dit blok maken de leerlingen kennis met de lettergroepen tie en ti (politie, station) waarbij de gesproken klankgroep (tsie, tsi) steeds op dezelfde wijze wordt geschreven als tie of ti.

Regelwoorden

De vaste koppeling tussen een gesproken woord en een geschreven woord wordt aangevuld door spellingregels. Spellingregels beschrijven vaste afwijkingen van het principe van de klank-letterkoppeling. In de vorige leerstofblokken hebben de leerlingen daarvoor zes spellingregels leren herkennen en toepassen. Op kopieerblad 20 staat een overzicht van deze regels. Dit kopieerblad kan als regelblad gekopieerd worden voor gebruik bij stellingen en andere taallessen.

De zes spellingregels ondersteunen de leerlingen bij het schrijven van woorden. Het schrijven gebeurt namelijk allereerst op basis van woordbeeld (geautomatiseerde spelling). Wanneer dit niet lukt, moeten de spellingregels leiden tot de goede schrijfwijze.

In dit blok wordt opnieuw aandacht besteed aan het schrijven op basis van woordbeeld. Daarbij gaat het zowel om woordbeeldvorming als om de versterking van het spellingbewustzijn door spellingproblemen te leren herkennen en voorkomen.

De spellingregels die daarbij aan de orde komen, zijn de volgende:

- de verlengingsregel bij woorden met een eindlettergreep op d (woordtypen: gemaskerd, geïnfend);
- de doffe u die wordt geschreven als e, ig of lijk (woordtypen: timmeren, winkelen, aardige, akelig, smakelijk);
- de regel voor samengestelde woorden (woordtypen: gereedschap, geluidswal);
- de verliesregel voor lange klinkers (woordtypen: tekening, helemaal);
- de verdubbelsregel voor korte klinkers (woordtypen: mopperen, vergissing).

Afspraakwoorden

• Beginlettergreep met a

In Blok 5 hebben de leerlingen al kennisgemaakt met leenwoorden met een a in de eerste lettergreep (fanzant, kanaal). Dit type woorden komt nu terug bij de drielettergrepige woorden. Het probleem is de onduidelijkheid of de a kort of lang wordt uitgesproken (banaan of banaan, tabak of tabak).

Op grond van deze spraakduidelijkheid prenten de leerlingen deze woorden in als uitzondering. Meestal geven deze woorden weinig problemen. De specifieke aandacht die ze nu krijgen moet ervoor zorgen dat de leerlingen ze moeiteloos kunnen schrijven op basis van woordbeeld. Onjuist geschreven woorden in dictee en stelwerk worden achter in het Bouwschrift genoteerd in de kolom 'uitzonderingen'.

• Woorden met i uitgesproken als ie

Het Nederlands kent vrij veel leenwoorden die met een i geschreven worden, die als ie wordt uitgesproken. Het meest opvallend daarbij zijn woorden als familie en politie, waarbij twee verschillende schrijfwijzen voor dezelfde klank worden gebruikt. De leerlingen hebben ook dit woordtype al geoefend bij de tweelettergrepige woorden in Blok 6.

De leerlingen oefenen door inprenting, omdat de schrijfwijze heel moeilijk te beredeneren is. Er is een klein geheugensteuntje: eenlettergrepige woorden met ie behouden deze ie in een meerlettergrepige vorm. Wanneer een meerlettergrepige woord dus is afgeleid van een eenlettergrepige basiswoord, is de schrijfwijze met ie vanzelfsprekend.

• Woorden met sch, ch en cht

De leerlingen hebben twee afspraken geleerd, namelijk:

- Aan het begin van een woord schrijven we sg met sch.
- Na een korte klinker schrijven we gt met cht, behalve bij: (liggen-)ligt, (leggen-)legt en (zeggen-)zegt.

Deze afspraken worden nu opnieuw bevestigd door het oefenen met drielettergrepige woorden. Daarbij leren de leerlingen dat een voorvoegsel niets verandert aan de schrijfwijze met sch. Het voorvoegsel wordt geplaatst voor een basiswoord (geschilderd). Ook in samenstellingen blijft de sch-schrijfwijze vanzelfsprekend (eigenschap). In feite leren ze dat sg bijna altijd sch is, ook in een woord als verschillend. Als uitzondering moeten ze leren letten op woorden als nieuwsgierig, waarbij het eerste deel van de samenstelling eindigt op s en het tweede deel begint met g.

• Woorden met au en ei

De vaste afspraak blijft van kracht, namelijk: Ou en ij zijn gewoon, au en ei zijn vreemd. Als je het niet zeker weet, kies je voor ou of ij. De leerlingen leren nieuwe au- en ei-woorden inprenten. Vaak zijn deze woorden afleidingen van reeds geoefende een- en tweelettergrepige woorden. Bij het oefenen wordt het verband met zo'n basiswoord dan ook nadrukkelijk gelegd (eind, einde, eindigen, eindelijk, enzovoort).

• Woorden met een c

In Blok 9 komen er geen nieuwe woorden bij. De woorden die voorkomen in dictee of stelopdracht zijn in eerdere blokken aangeboden of geoefend.

Woordpakketten (basisstof)

les 1 a in de eerste lettergreep	les 2 a in de eerste lettergreep	les 3 a in de eerste lettergreep
kabouter	paraplu	vakantie
agenten	parasol	agenda
tapijten	rabarber	kapitein
raketten	radijzen	paprika
papieren	bananen	lawine
fabrieken	salade	paraplu
tabletten	ananas	familie
adressen	fanatiek	natuurlijk
kanonnen	karate	kapotte
kamelen	kanarie	aparte
matrozen	karavaan	matrozen
radijzen	salaris	radijzen
kalender		paleizen
katoenen		agenten
avontuur		fazanten
		bananen
		matrassen
		kanalen
		kanarie

Materiaal

- Bouwschrift les 1 t/m 3
- Bouwboek les 1 t/m 3
- Kopieerbladen 1 en 9

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 3: thema 1 oefening 3

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Herinner de leerlingen aan de woorden die ze al geleerd hebben in Blok 5. Noem als voorbeeld kameel en tablet. Nu komen deze woorden als drielettergrepige woorden aan de orde, waarbij de gewone spellingregels moeten worden toegepast voor de lange en korte klinker (bananen, tabletten). Daarnaast komen nieuwe a-woorden aan de orde.

Wanneer in uw regio de a in de eerste lettergreep vrij lang wordt uitgesproken, geldt voor die lettergreep ook de regel voor de lange klinker. Maar wanneer in uw regio deze a kort wordt uitgesproken, moet u de leerlingen erop wijzen dat ze deze woorden als uitzonderingen moeten onthouden. Want de woorden volgen niet de regel voor de korte klinker.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Bespreek in les 1 en 2 de illustraties van oefening 1. De andere illustraties kunnen bij de afsluiting aan de orde komen, wanneer de woordbetekenis centraal staat. De oefenvormen zelf zullen geen problemen opleveren. De taalvaardige leerlingen (de activiteiten-groep) kunnen zelfstandig aan het werk.

• Begeleid oefenen

Instructie

Bespreek van elke les oefening 4. Eventueel doet u deze oefening eerst mondeling. De leerlingen moeten inmiddels de andere oefeningen ook zelfstandig aankunnen.

Woordbetekenis

Besteed in ieder geval aandacht aan de volgende woorden:

- les 1 oefening 2: tapijten, tabletten, radijzen
oefening 3: kalender, avontuur
- les 2 oefening 2: rabarber, ananas
oefening 3: fanatiek, salaris
- les 3 oefening 1: agenda, lawine
oefening 2: natuurlijk, aparte

les 1

Les 1
A in de eerste lettergreep

1 Vul het woord in.

Een Twee

2 Zet in het meervoud.

tapijt _____ adres _____
raket _____ kanon _____
papier _____ kameel _____
fabriek _____ matroos _____
tablet _____ radijs _____

3 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: avontuur, kalender, adressen, katoenen, tabletten.

In dit boekje staan alle _____.
Aan de muur hangt een _____.
Ik heb een _____ bloes aan.
We hebben een spannend _____ beleefd.
In dit doosje zitten _____.

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.

van-a-tuur _____ brie-fa-ken _____
der-len-ka _____ pij-ten-ta _____

Kopieerblad 1 of Bouwboek blz. 20

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: kabouter, agenten.

Opgave 2

Meervouden vormen.

Opgave 3

Woorden kiezen in een zin.

Illustratie: een kalender.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 2

Les 2
A in de eerste lettergreep

1 Vul het woord in.

Een Een

2 Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: ananas, rabarber, salade, bananen, radijsen.

Je eet het altijd als maas: _____.
Het zijn kleine knollen: _____.
Ze hebben een kromme vorm: _____.
Je kunt het in een bakje kopen: _____.
Het is een grote vrucht: _____.

3 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: kanarie, korate, salaris, karavaan, fanatiek.

Zij voetbalt heel _____.
Ik vind _____ een leuke sport.
In de koel zit een _____.
Door de woestijn trekt een _____.
Als je werkt, krijg je loon af _____.

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.

na-fa-tek _____ bar-ber-ra _____
de-la-sa _____ ro-ka-te _____

Kopieerblad 1 of Bouwboek blz. 20

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: paraplu, parasol.

Opgave 2

Woorden kiezen bij een zin.

Illustratie: een rabarberplant.

Opgave 3

Woorden kiezen in een zin.

Illustratie: een karavaan met kamelen.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 3

Les 3
A in de eerste lettergreep

1 Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: agenda, lawine, kapitein, paprika, vakantie.

Je hoeft dan niet naar school: _____.
Je schrijft er afspraken in: _____.
Hij is de baas op een schip: _____.
Het is een vrucht: _____.
Het schuift van een berg af: _____.

2 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: natuurlijk, kapotte, aparte, familie, paraplu.

In de _____ zit een scheur.
Onze _____ woont in het buitenland.
Hij kwam _____ weer te laat.
Die _____ stoelen kunnen weg.
We hebben allebei een _____ kamer.

3 Zet in het meervoud.

matroos _____ fazant _____
radijs _____ banaan _____
paleis _____ matras _____
agent _____ kanaal _____

4 Bedenk de eerste lettergreep en schrijf het woord op.

...mille _____ ...natie _____
...kantje _____ ...raplu _____

Kopieerblad 1 of Bouwboek blz. 20

Opgave 1

Woorden kiezen bij een zin.

Illustratie: een lawine.

Opgave 2

Woorden kiezen in een zin.

Illustratie: familie in het buitenland.

Opgave 3

Meervouden vormen.

Opgave 4

Woorden afmaken.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

De woorden moeten op kopieerblad 1 worden gerubriceerd op beginlettergreep. Het is belangrijk dat de leerlingen deze lettergrepen gaan herkennen.

Vervolgens moeten ze vijf woorden kiezen, waarmee ze een zin bedenken die ze vervolgens opschrijven.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Het Bouwboek bevat twee extra woordpakketten. Met kopieerblad 9 worden de woorden geoefend door ze op te schrijven in alfabetische volgorde. Daarna volgt een oefening met enkelvoud-meervoud.

Afsluiting

Bespreek de illustraties in verband met de woordbetekenis. Besteed daarbij ook aandacht aan andere woorden of zinnen waarvoor de betekenis meerduidelijk of lastig is.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 4

Controledictee 65

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

- 1 Ze zitten onder een parasol.
- 2 Ik kan de adressen niet vinden.
- 3 Die bananen zijn nog niet rijp.
- 4 Het is bijna vakantie.
- 5 Op tafel ligt een agenda.
- 6 Een paprika smaakt wat bitter.
- 7 Hij is kapitein op een schip.
- 8 Ze lopen onder een paraplu.
- 9 De kamelen drinken water.
- 10 Die kapotte schoenen kunnen weg.
- 11 Mijn familie woont ver weg.
- 12 Dat was een spannend avontuur.
- 13 Twee agenten houden de dief aan.
- 14 De salade staat al op tafel.
- 15 Aan de muur hangt een kalender.
- 16 De kanarie zit in een kooi.

schrijf op

parasol
adressen
bananen
vakantie
agenda
paprika
kapitein
paraplu
kamelen
kapotte
familie
avontuur
agenten
salade
kalender
kanarie

Score

Voldoende: 13 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

De leerlingen hebben in Blok 8 geleerd systematisch een beginsituatie te beschrijven met behulp van de W-vragen (wie, wat, waar, wanneer) en alinea's.

Hetzelfde gebeurt in dit blok voor de kern van het verhaal. De eerste alinea van de kern is geïllustreerd en kan zo worden beschreven.

De tekening toont een huilend meisje in de zandbak, met een bloedende hand. Het vriendinnetje ernaast laat een stuk glas zien aan een jongen van ongeveer 10 jaar.

De tweede alinea moet worden bedacht, als vervolg op de tekening.

De voorafgaande beginsituatie moet daarna op een kladblaadje in twee of drie alinea's beschreven worden met behulp van de W-vragen. Hetzelfde geldt voor het slot.

Bij het schrijven van de inleiding moeten de leerlingen zich realiseren dat de lezer de tekening in het Bouwschrift niet kan zien. Zij moeten deze inleiding dus zo beschrijven dat de lezer zich al lezende de situatie kan voorstellen, vandaar de W-vragen.

De handigste werkvolgorde is:

- 1 De twee alinea's van het vervolg opschrijven in het Bouwschrift.
- 2 De verhaaltitel bedenken en opschrijven.
- 3 De beginsituatie schrijven op een kladblaadje.
- 4 Het slot bedenken en op een kladblaadje schrijven.
- 5 Het hele verhaal doorlezen en controleren op hoofdletters, leestekens en spelling.
- 6 Het verhaal in het net schrijven.
- 7 Het verhaal illustreren.

Afsluiting

Bespreek met behulp van enkele voorbeelden de twee alinea's die samen de kern van het verhaal vormen.

Wijs de leerlingen erop korte, maar complete zinnen te gebruiken. En uiteraard worden gesproken zinnen voorzien van aanhalingstekens.

De stelopdracht kan worden afgemaakt tijdens een gewone taalles of in de volgende spellingles, na het dictee.

Introductie

In het gemaakte dictee zullen verspreide fouten (verschillende soorten fouten) voorkomen die niet algemeen hoeven te worden toegelicht. Wijs de leerlingen er weer op dat ze op het dicteeschema achter het onjuist geschreven woord een L, R of A moeten zetten. Bij een regelfout (R-fout) ook het nummer van de desbetreffende spellingregel laten vermelden (kopieer voor elke leerling het regelblad kopieerblad 20).

Daarna pas wordt het fout geschreven woord verbeterd, geoefend en vervolgens genoteerd bij de 'Moeilijke woorden' achter in het Bouwschrift.

Nagenoeg alle leerlingen zullen daarna verdergaan met schrijfofdracht 1 uit het Bouwschrift. Alleen heel vlotte en taalvaardige leerlingen komen toe aan opdracht 2 uit het Bouwboek. Bespreek dat met die leerlingen apart, of met de hele groep als er extra tijd beschikbaar is. De opdracht lijkt op de opdrachten in Blok 8. Maar in Blok 9 is het tweede deel van de kern geïllustreerd en wordt het eerste deel via een woordveld aangeboden. De taalvaardige groep kan deze opdracht uitvoeren met gebruik van alinea's, zoals de leerlingen geleerd hebben bij de opdrachten in het Bouwschrift.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 5*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Na codering van het type fout en het verbeteren van het woord, oefenen de leerlingen de woorden door inprenting. (Woord bekijken, lastige letter kleuren, 'woordfoto' maken, woord bedekken, 'in je hoofd kijken' en woord opschrijven. Daarna controleren.) Na het oefenen worden de woorden achter in het Bouwschrift genoteerd.

• Begeleid oefenen

Bij leerlingen met te veel dicteefouten bespreekt u individueel of in groepjes de fouten. U helpt ze daarbij de foutencode te bepalen. Daarna laat u de woorden verbeteren en oefenen op dezelfde wijze als hierboven is omschreven bij 'Zelfstandig oefenen'. Het herkennen van het soort fout helpt de leerlingen spellingbewust te worden en problemen te herkennen.

Afsluiting

Laat een of twee voorbeelden van schrijfofdracht 1 voorlezen. Bespreek daarbij vooral of het verhaal voor een lezer duidelijk is: 'je schrijft voor een lezer'.

Woordpakketten (basisstof)

les 6 woorden met i (= ie)

olifant
tribune
kantine
etiket
diploma
benzine
sirene
sigaret
kapitein
uniform
muzikaal
finale
sigaren
minuten
giraffen
figuren

les 7 woorden met i (= ie)

indiaan
dirigent
familie
pessimist
visite
optimist
politie
grinniken
liniaal
milieu
kwaliteit
bikini
dominee
muzikant
gitarist
sigaret

les 8 woorden met i (= ie)

triangel
lampion
diamant
video
jodium
radio
piano
baviaan
podium
loempia
kampioen
stadion
gitaren
riolen
spionnen
pilaren

Materiaal

- Bouwschrift les 6 t/m 8
- Bouwboek les 6 t/m 8
- Kopieerbladen 2 en 10

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 3: thema 7 oefening 1 en 2

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Vraag de leerlingen enkele tweelettergrepige woorden te noemen waarbij de ie als i geschreven wordt (liter, kilo, enz.). Zet deze woorden op het bord. Noem zelf enkele eenlettergrepige woorden met ie en zet die ernaast. Laat de leerlingen daar het meervoud van noemen. Herhaal daarna de afspraak: enkelvoud ie → meervoud ook ie. Vertel dat in les 6, 7 en 8 nieuwe i-woorden geoefend worden. Het gaat nu om drielettergrepige woorden, die bijna allemaal nieuw voor ze zijn.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De taalvaardige (activiteiten)groep kan zelfstandig de oefeningen in het Bouwschrift aan. Wijs ze in les 6 en 8 bij oefening 4 op de lange en korte klinkers.

• Begeleid oefenen

Instructie

Bespreek met de instructiegroep de illustraties en de bedoeling van elke oefening. Doe bij oefening 4 steeds het eerste woord samen, zodat alles duidelijk is. Wijs daarbij in les 6 en 8 op de regels voor de lange en korte klinker, die nodig zijn bij het in het meervoud zetten van de woorden.

Woordbetekenis

Alle illustraties moeten worden toegelicht, in verband met de woordbetekenis. Daarnaast zullen de volgende woorden bekend moeten zijn om de oefeningen goed te kunnen maken:

- les 6 oefening 2: kantine, etiket, diploma, sirene
oefening 3: uniform, muzikaal, finale
- les 7 oefening 2: pessimist, optimist, visite
oefening 3: grinniken, milieu, kwaliteit, bikini
- les 8 oefening 2: diamant, jodium
oefening 3: baviaan, podium, stadion

les 6

Les 6
woorden met i (=ie)

1 Vul het woord in.

 Een _____

 Een _____

2 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: benzine, kantine, etiket, sirene, diploma.

In de _____ kun je drinken kopen.

Op de fles zit een kleurig _____.

Zij heeft een _____ als monteur.

De auto staat zonder _____.

Ik hoorde _____ van de politie.

3 Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: finale, muzikaal, sigaret, uniform, kapitein.

Sommige mensen zijn eraan verslaafd: _____.

Hij is de baas over matrozen: _____.

Zij draagt speciale werkkleding: _____.

Jullie spelen heel goed gitaar: _____.

De belangrijkste wedstrijd van een toernooi: _____.

4 Schrijf het meervoud op. Pas op!

sigaar _____ graf _____

minuut _____ figuur _____

Kopieerblad 2 of Bouwboek blz. 22

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: olifant, tribune.

Opgave 2

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: een auto zonder benzine.

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: een kapitein in uniform.

Opgave 4

Meervouden vormen.

les 7

Les 7
woorden met i (=ie)

1 Vul het woord in.

 Een _____

 Een _____

2 Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: pessimist, optimist, visite, politie, familie.

Opa, oma, ooms en tantes samen: _____.

Hij ziet alles somber in: _____.

Enkele mensen die op bezoek komen: _____.

Zij bekijkt alles heel positief: _____.

Mensen die dieven opsporen: _____.

3 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: bikini, grinniken, kwaliteit, milieu, inlaaf.

Hij zit steeds te _____.

Ik trek een lijn langs mijn _____.

Deze brand is slecht voor het _____.

Die broek is van goede _____.

Dit is geen badpak, maar een _____.

4 Zet de lettergroepen in de goede volgorde.

ml-do-nee _____ to-rist-gi _____

zi-kant-mu _____ ga-ret-si _____

Kopieerblad 2 of Bouwboek blz. 22

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: indiaan, dirigent.

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: politieagent.

Opgave 3

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: een broek van goede kwaliteit.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 8

Les 8
woorden met i (=ie)

1 Vul het woord in.

 Een _____

 Een _____

2 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: piano, radio, video, jodium, diamant.

Op die dure ring zit een _____.

We kijken naar een _____.

Op een schafwand doe je _____.

Er klinkt een stem uit de _____.

Hij speelt heel goed _____.

3 Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: stadion, podium, kampioen, loempia, baviaan.

Een grote aap met een korte staart: _____.

Een verhoging in een zaal: _____.

Een gevulde dichtgevouwen koek: _____.

Zij is de beste in haar sport: _____.

Een sportveld met tribunes eromheen: _____.

4 Schrijf het meervoud op. Pas op!

gitaar _____ spion _____

riool _____ pilaar _____

Kopieerblad 2 of Bouwboek blz. 22

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: triangel, lampion.

Opgave 2

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: pianospelen.

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: een baviaan.

Opgave 4

Meervouden vormen.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Met kopieerblad 2 oefenen de leerlingen alle woorden door deze te verdelen in lettergrepen, waarbij ze bij het sorteren van de woorden moeten nagaan in welke lettergreep de i (ie) zich bevindt.

• Bouwboek (activiteitengroep)

De taalvaardige leerlingen treffen in het Bouwboek twee extra woordpakketten aan voor drie lessen. Op kopieerblad 10 oefenen ze deze woorden door ze te verdelen in lettergrepen en ze te sorteren op woordtype.

Afsluiting

Bespreek steeds oefening 4, zowel de schrijfwijze van de woorden als de woordbetekenis. Voeg daaraan toe die woorden die de instructiegroep tijdens de instructie lastig vond vanwege de betekenis. Voor de ene groep is dit een zinnige herhaling, voor de andere groep een goede aanvulling op de gemaakte oefeningen.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 9

Controledictee 66

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op
1 Een olifant heeft een lange slurf.	olifant
2 De kapitein loopt naar zijn schip.	kapitein
3 In de asbak ligt een sigaret.	sigaret
4 Op de tribune zitten veel mensen.	tribune
5 Zij is heel muzikaal.	muzikaal
6 Hij is familie van ons.	familie
7 Wij gaan bij hen op visite.	visite
8 De politie bewaakt het gebouw.	politie
9 Je liniaal ligt op de grond.	liniaal
10 Ik heb de film op video gezien.	video
11 De radio staat heel hard.	radio
12 We zijn kampioen geworden.	kampioen
13 Hij speelt goed piano.	piano
14 Het etiket laat los.	etiket
15 De auto staat zonder benzine.	benzine
16 Ik hoor de sirene van de politie.	sirene

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

De tekening verbeeldt de eerste alinea van de kern van het verhaal. Een meisje schrikt tijdens de tekenles van een grote spin op haar tafel. Ze werkt met waterverf. Ze springt overeind, waarbij haar tafel naar voren valt.

De leerlingen beschrijven deze situatie in het Bouwschrift, en het vervolg erop. Daarbij bedenken ze een titel. Daarna maken ze het verhaal af op een blaadje. Ze bedenken een inleiding met behulp van de W-vragen en beschrijven die in twee of drie alinea's.

Wijs erop dat de inleiding de situatie zo moet beschrijven, dat een lezer zich hiervan een goed beeld kan vormen zonder tekening! Daarna bedenken de leerlingen in één of twee alinea's een slot. De kladversie van het verhaal is daarmee klaar. Vervolgens moeten ze het verhaal geschikt maken voor de lezer. Dus:

- controleren op leestekens;
- nalezen op spellingfouten;
- in het net schrijven;
- tekening erbij maken.

Afsluiting

Besteed dit keer vooral aandacht aan de afwerking van het verhaal voor de lezer. Wat moet je allemaal doen om het de lezer gemakkelijk te maken? Daarbij komen de bekende aspecten aan de orde:

- goede titel
- korte, duidelijke zinnen
- hoofdletters en leestekens
- gebruik van alinea's
- netjes schrijven
- tekening toevoegen

Introductie

Het dictee kan in hoofdlijnen twee soorten fouten hebben opgeleverd:

- afspraakfouten i-ie
- regelfouten

Hierop moet tijdens het oefenen de nadruk liggen. Afspraakfouten worden geoefend door inprenting, regelfouten door de regel op te schrijven (kopieerblad 20) en daar de fout geschreven woorden onder te schrijven. Daarna moet de lastige lettergreep onderstreept worden.

Daarnaast zijn natuurlijk verspreide fouten mogelijk. Die woorden worden geoefend door inprenting.

De werkwijze van de tweede stelopdracht (in het Bouwboek) komt overeen met die van les 5. De tekening illustreert weer de tweede alinea. Te zien is een poes die achternagezeten wordt door een hond, die dwars door een bloemenborder rent. De dieren beschadigen planten terwijl de eigenaar van de planten aan het werk is.

De eerste alinea van de kern wordt weer ondersteund door een woordveld.

De taalvaardige groep moet deze opdracht zelfstandig aankunnen. De andere leerlingen zullen de tijd nodig hebben om de eerste opdracht af te maken.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 10*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Laat de fouten op het dicteeschema weer van een L (luisterfout), A (afspraakfout) of R (regelfout) voorzien. Daarna verbeteren de leerlingen de woorden op het dicteeschema. Ze oefenen de woorden door een visueel dictee (L- en A-fouten) of door de regel op te schrijven met daaronder het fout geschreven woord (met onderstreping van de lastige lettergreep).

Vervolgens worden de fout geschreven woorden bijgeschreven achter in het Bouwschrift. Laat de leerlingen zelf de goede foutenrubriek zoeken!

• Begeleid oefenen

Besprek met de leerlingen die te veel dicteefouten hebben gemaakt individueel (of als groepje) hun fouten. Besteed nadrukkelijk aandacht aan de foutencode (L, A of R). Geef aan hoe ze moeten oefenen (zie de hierboven omschreven werkwijze). Laat ze tot slot elkaar de geoefende woorden in tweetallen dicteren.

Afsluiting

Alle leerlingen hebben het tweede deel van de les besteed aan stelopdracht 1 of 2. Ga na hoever iedereen gekomen is en spreek af wanneer de opdracht (in een taalles) wordt afgemaakt.

Woordpakketten (basisstof)

les 11 lettergrepen zonder klemtoon	les 12 lettergrepen zonder klemtoon	les 13 lettergrepen zonder klemtoon
knikkeren	timmeren	eieren
schommelen	mettelen	kalveren
lekkere	schilderen	snuffelen
dubbele	winkelen	fladderen
donkere	slenteren	knabbelen
andere	bibberen	kwetteren
enkele	struikelen	waggelen
vliegeren	stropmelen	schitteren
spetteren	openen	dwarrelen
luisteren	ergeren	rinkelen
spijbelen	borstelen	glinsteren
klodderen	ritselen	rammelen
mopperen	mompelen	hersen
wiebelen	twijfelen	zilveren
oefenen	schuifelen	dobberen
duikelen	piekeren	rubberen
slingeren	stoteren	gisteren
kinderen	kriebelen	aarzelen
wandelen	hobbelen	knuffelen
fluisteren	huppelen	luisteren
hinkelen	kietelen	bibberen

Materiaal

- Bouwschrift les 11 t/m 13
- Bouwboek les 11 t/m 13
- Kopieerbladen 3 en 11

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 3: thema 1 oefening 1 en 2

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Het gaat in deze lessenreeks om woorden met twee op elkaar volgende onbeklemtoonde lettergrepen, die worden geschreven met e. Het belangrijke aspect daarbij is dat bij deze woorden de regel van de korte klinker niet wordt toegepast. De toonloze e /u/ krijgt als onbeklemtoonde klinker geen medeklinkerverdubbeling.

Zet als introductie elke les enkele woorden op het bord: eerst de tweelettergrepige vorm en dan daarnaast de drielettergrepige verlenging (vlieger-vliegeren). Benadruk de onbeklemtoonde uitspraak.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De leerlingen kennen alle oefenvormen. De taalvaardige groep moet dit zelfstandig aankunnen.

• Begeleid oefenen

Instructie

Zet voor de instructiegroep een stemtrap op het bord.

() Zet daarop in les 11 het woord schommel. Verleng de stemtrap en verleng het woord tot schommelen. Laat zo zien dat de beklemtoonde lettergreep door twee onbeklemtoonde lettergrepen wordt gevolgd. Wijs ook op de o die wordt gevolgd door de dubbele m (regel van de korte klinker) en laat horen waarom de toonloze e /u/ geen dubbele medeklinker nodig heeft (geen schommellen, maar /schom-mulun/). Doe in les 12 hetzelfde met resp. de woorden hobbelen en dobberen.

Woordbetekenis

Bespreek alle illustraties. Besteed daarbij ook aandacht aan de volgende woorden:

- les 11 oefening 2: dubbele, enkele
oefening 3: spijbelen, klodderen
- les 12 oefening 2: ritselen, slenteren
oefening 3: mompelen, schuifelen, piekeren
- les 13 oefening 2: snuffelen, fladderen, kwetteren, waggelen, dwarrelen, rammelen
oefening 3: dobberen

les 11

Les 11
lettergrepen zonder klemtoon

Vul het woord in.

Zij zijn aan het _____

Zij zijn aan het _____

Vul de goede woordvorm in:

lekker Een _____ koek.

dubbel Een _____ boterham.

donker Een _____ avond.

ander Een _____ jas.

enkel Een _____ reis.

Dit kun je allemaal doen.
Kies uit: vliegen, spetteren, luisteren, spijbelen, klodderen, mopperen, wiebelen, oefenen, duikelen, slingeren.

_____ voor een dictee. _____ op de juf.

_____ met water. _____ aan een rek.

_____ naar de radio. _____ aan een tak.

_____ van school. _____ met verf.

_____ op je stoel. _____ op het strand.

Zet de lettergrepen in de goede volgorde.

de-kin-ren te-ren-fluis

ten-wan-de ke-len-hin

Kopieerblad 3 of Bouwboek blz. 24

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: knikkeren, schommel-
len.

Opgave 2

Woordvormen invullen.

Illustratie: een dubbele boterham.

Opgave 3

Woorden kiezen in een zin.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde
zetten.

les 12

Les 12
lettergrepen zonder klemtoon

Vul het woord in.

Hij staat te _____

Zij staat te _____

Dit kun je allemaal doen.
Kies uit: schilderen, winkelen, slenteren, bibberen, struikelen, strompelen, openen, argeren, borstelen, ritselen.

Met papieren _____ Je aan iemand _____

Met een kwast _____ Samen lekker _____

Een fles _____ Naar huis _____

Een paard _____ Langs winkels _____

Van kou _____ Over een draad _____

Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: mampelen, twijfelen, schuifelen, piekeren, statteren.

Voetje voor voetje lopen: _____

Zachtjes in jezelf praten: _____

Woorden niet meteen kunnen zeggen: _____

Niet weten wat je moet doen: _____

Ergens lang en hard over nadenken: _____

Zet de lettergrepen in de goede volgorde.

be-krie-len pe-hup-len

be-len-hab te-len-kie

Kopieerblad 3 of Bouwboek blz. 24

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: timmeren, metselen.

Opgave 2

Woorden kiezen in een zin.

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: schuifelende mensen.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde
zetten.

les 13

Les 13
lettergrepen zonder klemtoon

Vul het woord in.

Een nest met _____

Een koe met twee _____

Dit zijn woorden die bij dieren of dingen passen.
Kies uit: snuffelen, fladderen, knabbelen, kwetteren, waggelen, schitteren, dwarrelen, rinkelen, glinsteren, rammelen.

Handen _____ Sterren _____

Eenden _____ Diamanten _____

Vlinders _____ Bellen _____

Konijnen _____ Sneeuwvlakken _____

Zwaluwen _____ Borden _____

Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: hersenen, zilveren, dobberen, rubberen, glisteren.

Dit is een _____ armband.

Denken doe je met je _____

We hebben hem _____ gezien.

Dat is een _____ slang.

De boten _____ op het water.

Zet de lettergrepen in de goede volgorde.

ze-oar-len te-luis-ren

le-knuf-len be-bib-ren

Kopieerblad 3 of Bouwboek blz. 24

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: eieren, kalveren.

Opgave 2

Woorden kiezen in een zin.

Opgave 3

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: dobberende boten.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde
zetten.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Met kopieerblad 3 worden de woorden gesorteerd op de uitgang elen of eren. De woorden worden vervolgens in lettergrepen opgeschreven en met de lettergrepen aan elkaar. (Elke les bevat een woord met enen. Daar moet een zin mee worden bedacht!)

• Bouwboek (activiteitengroep)

Het Bouwboek bevat twee extra woordpakketten. De woorden worden geoefend door ze te verdelen in lettergrepen en te sorteren op woorduitgang (elen of eren).

Afsluiting

Besteed na elke les aandacht aan oefening 4 en laat met elk woord een zin bedenken waaruit de betekenis van het woord blijkt.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 14

Controledictee 67

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op
1 Je moet wel goed luisteren.	luisteren
2 Ik heb vergeten te oefenen.	oefenen
3 Twee leerlingen spelen in de zandbak.	leerlingen
4 Ik vind winkelen heel leuk.	winkelen
5 Je moet niet zo mopperen.	mopperen
6 Ik kan de fles niet openen.	openen
7 De bootjes dobberen op de golven.	dobberen
8 Hij ging zonder aarzelen mee.	aarzelen
9 In het nest liggen twee eieren.	eieren
10 Zij bibberen van de kou.	bibberen
11 Ik draag de andere stoel wel.	andere
12 Hij zit op zijn stoel te wiebelen.	wiebelen
13 Op straat lopen enkele mensen.	enkele
14 Hier staat een dubbele punt.	dubbele
15 Dit is een lekkere appel.	lekkere
16 De blaadjes ritselen in de wind.	ritselen

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

De tekening toont weer de eerste alinea van de kern van het verhaal. We zien een tuinmuur met een kastanjeboom ervoor. Twee jongens proberen kastanjes uit de boom te knuppelen. Een knuppel vliegt onder de takken door en belandt over de muur in de tuin. Allereerst moeten de leerlingen deze situatie in een alinea in hun Bouwschrift beschrijven, met het zelfbedachte vervolg erop. Daarna kan de titel bedacht en ingevuld worden.

Op een blaadje wordt vervolgens het verhaal afge maakt met een inleiding en een slot.

Laat de inleiding weer in twee alinea's beschrijven met behulp van de W-vragen (wie, wat, waar, wanneer). De inleiding moet voor een lezer de beginsituatie verduidelijken en de tekening overbodig maken. Het slot zal sterk afhangen van het tweede deel van de kern van het verhaal. Er zijn meerdere varianten denkbaar.

Wijs de leerlingen erop dat ze schrijven voor een lezer, dus dat ze korte, complete zinnen met hoofdletters moeten gebruiken. Het is vanzelfsprekend dat ze hun kladverhaal nalezen op spellingfouten.

Afsluiting

Besteed dit keer eens tijd aan de inleiding. Laat enkele leerlingen hun inleiding voorlezen en bespreek deze met de tekening in het Bouwschrift erbij. Een goede inleiding maakt deze tekening overbodig!

Introductie

Vermoedelijk hebben de leerlingen weinig fouten gemaakt bij de onbeklemtoonde lettergrepen, maar wel gewone regelfouten. Bespreek dit dan ook en geef aan hoe ze deze fouten moeten oefenen. Na het oefenen zullen de meeste leerlingen steltaak 1 nog moeten afmaken. De taalvaardige leerlingen die aan de schrijfopdracht in het Bouwboek toekomen, zullen de opdracht zelfstandig aankunnen. U kunt hem eventueel apart met deze leerlingen bespreken. De werkvorm komt overeen met die van de vorige opdrachten.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 15*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Laat allereerst de gemaakte fouten coderen en verbeteren op het dicteeschema. De leerlingen oefenen de fout geschreven woorden door deze verdeeld in lettergrepen op te schrijven. Daarna laat u de leerlingen bij elk fout woord zelf een woord zoeken of bedenken waarbij hetzelfde spellingprobleem optreedt. Vervolgens worden de fout geschreven woorden toegevoegd aan de 'moeilijke woorden' achter in het Bouwschrift.

• Begeleid oefenen

De leerlingen die te veel dicteefouten hebben gemaakt zullen ook problemen hebben met de spellingregels. Oefen de lastige dicteewoorden met behulp van kopieerblad 18. U vult vooraf boven de kolommen de fouten in die geoefend gaan worden. De fouten kunnen zijn:

- luisterfouten: -enen, -elen, -eren;
- regelfouten: lange klinker, korte klinker.

U dicteert de fout geschreven dicteewoorden en de leerlingen zeggen het woord in klankgroepen verdeeld na. Samen wordt beslist in welke kolom het woord past. Daarna schrijven de leerlingen de woorden in lettergrepen verdeeld op. Vervolgens bedenken ze zelf enkele woorden met een overeenkomstig spellingprobleem en schrijven die eronder. Na het oefenen schrijft elke leerling zijn lastige woorden bij, achter in het Bouwschrift.

Afsluiting

Besteed dit keer eens aandacht aan de bedachte titels bij steltaak 1. Een goede titel moet:

- kort en krachtig zijn;
- de lezer nieuwsgierig maken;
- vertellen waar het verhaal over gaat;
- niets verklappen over het slot.

Woordpakketten (basisstof)

les 16 au, ei en ch	les 17 au, ei en ch	les 18 au, ei en ch
scheidsrechter	luchtballon	verkeerslicht
vrachtauto	ansichtkaart	achterlicht
eigenaar	eindigen	nauwelijks
eigendom	eindeloos	weigeren
eigenwijs	eindelijk	opleiding
eigenlijk	uiteinde	allerlei
eigenschap	eindstreep	uitscheiden
goochelaar	nauwkeurig	treiteren
arbeider	omheining	giechelen
reiziger	klauteren	afleiden
wegenwacht	pauzeren	rondleiden
automaat	kleinzerig	bedreigen
augustus	gereedschap	achterop
allebei	vluchteling	dichterbij
verlichting	automaat	flauwekul
wenkbrauwen	glimlachen	miauwen

Materiaal

- Bouwschrift les 16 t/m 18
- Bouwboek les 16 t/m 18
- Kopieerbladen 4 en 12

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp

Module 3: thema 5 oefening 1 en 2 (au-ou)

Module 3: thema 6 oefening 1 en 2 (ei of ij)

Module 3: thema 8 oefening 1 en 2 (ch of g)

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Laat een paar leerlingen enkele één- en tweelettergrepige woorden met au, ei en ch noemen. Zet deze woorden op het bord en probeer er een drielettergrepige woord van te maken. Van enkele woorden zal dat beslist lukken. Daarmee toont u de leerlingen precies wat ze in deze lessenreeks zullen tegenkomen, namelijk drielettergrepige woorden die zijn afgeleid van een- en tweelettergrepige woorden. Daarnaast zullen ze nieuwe woorden leren schrijven.

Geef de leerlingen de opdracht bij het schrijven van de woorden in het Bouwschrift de au, ei of ch steeds te kleuren met kleurpotlood (of te onderstrepen).

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De leerlingen kennen alle oefenvormen. De taalvaardige groep kan volledig zelfstandig werken.

• Begeleid oefenen

Instructie

De leerlingen kennen alle oefenvormen. Om de oefeningen te kunnen maken, is de woordbetekenis echter essentieel. Bespreek ook de illustraties.

Woordbetekenis

Besteed aandacht aan de volgende woorden:

- les 16 oefening 2: eigenaar, eigendom, eigenlijk, eigenschap
oefening 3: arbeider
- les 17 oefening 2: eindeloos, eindelijk, uiteinde
oefening 3: omheining, pauzeren (pauze!)
- les 18 oefening 2: nauwelijks, allerlei, uitscheiden
oefening 3: treiteren, bedreigen

les 16

Les 16 au, ei en ch

1 Vul het woord in.

 Een _____ . Een _____ .

2 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: elgensaar, elgendem, elgenwijs, elgentlijk, elgenschap.

Ik heb _____ geen tijd.

Slordigheid is een slechte _____ .

Zij is de _____ van de auto.

Hij kan verschrikkelijk _____ zijn.

Die postoden zijn mijn _____ .

3 Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: goochelaar, arbelder, reiziger, wegenwacht, automaat.

Iemand die helpt bij autopech: _____ .

Een toestel dat mensen vervangt: _____ .

Iemand die lichamelijk werk doet: _____ .

Iemand die onderweg is: _____ .

Iemand die trucjes uithaalt: _____ .

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.

gus-au-us _____ lich-ver-ting _____

le-bel-al _____ brau-wenk-wen _____

Kopieerblad 4 of Bouwboek blz. 26

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: scheidsrechter, vracht-auto.

Opgave 2

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: een slechte eigenschap.

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: een goochelaar.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 17

Les 17 au, ei en ch

1 Vul het woord in.

 Een _____ . Een _____ .

2 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: eindigen, eindeloos, eindelijk, uiteinde, eindstreep.

De renner valt net voor de _____ .

Dit kan _____ lang duren.

De lessen _____ om twaalf uur.

Hij is _____ eens op tijd.

Je moet de stok bij het _____ vasthouden.

3 Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: nauwkeurig, omheining, klauteren, pauzeren, kleinzerig.

Een korte tijd niet werken: _____ .

Een schutting of hek om een huis: _____ .

Bang voor een beetje pijn: _____ .

Met handen en voeten klimmen: _____ .

Heel precies: _____ .

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.

ge-schap-reed _____ to-au-maat _____

te-ling-vluch _____ lach-glim-en _____

Kopieerblad 4 of Bouwboek blz. 26

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: luchtballon, ansichtkaart.

Opgave 2

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: eindstreep.

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: klauteren.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 18

Les 18 au, ei en ch

1 Vul het woord in.

 Een _____ . Een _____ .

2 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: nauwelijks, weigeren, opleiding, allerlei, uitscheiden.

Hij volgt een _____ tot monteur.

Zij _____ met ons mee te doen.

Jullie moeten _____ met dat geklets.

Op de stoep ligt _____ rommel.

We hebben hem _____ gezien.

3 Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: tracteren, gielchen, affelden, rondvelden, bedreigen.

Iemand steeds gemeen plagen: _____ .

Iemand bang maken: _____ .

Stiekem en zachtjes lachen: _____ .

Iemand van zijn werk afhouden: _____ .

Iemand de school laten zien: _____ .

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.

ter-ach-op _____ kul-flau-wa _____

ter-dich-bij _____ mi-wen-au _____

Kopieerblad 4 of Bouwboek blz. 26

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: verkeerslicht, achterlicht.

Opgave 2

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: allerlei rommel.

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: iemand afleiden.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Met kopieerblad 4 worden de woorden allereerst gerubriceerd op au, ei of ch. Daarbij moeten de leerlingen de woorden in lettergrepen opschrijven, en met de lettergrepen aan elkaar.

• Bouwboek (activiteitengroep)

De taalvaardige groep treft twee extra woordpakketten aan in het Bouwboek. De woorden worden in lettergrepen geoefend en met de lettergrepen aan elkaar vast. Daarna worden afgeleide woorden gerubriceerd bij het basiswoord.

Afsluiting

Bespreek de illustraties en de woorden die lastig zijn vanwege hun betekenis. Doe dit met de hele groep.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 19

Controledictee 68

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op
1 Hij is de eigenaar van de auto.	eigenaar
2 Je moet dit heel nauwkeurig doen.	nauwkeurig
3 Die twee meisjes zitten te giechelen.	giechelen
4 In die tas zit gereedschap.	gereedschap
5 Ik haal kauwgom uit de automaat.	automaat
6 Ze waren allebei te laat.	allebei
7 Dit is een mooie ansichtkaart.	ansichtkaart
8 De reizigers lopen naar de bus.	reizigers
9 De poes zit te miauwen.	miauwen
10 Ik ben eindelijk aan de beurt.	eindelijk
11 Ze klauteren het duin op.	klauteren
12 Het verkeerslicht springt op rood.	verkeerslicht
13 We gaan even pauzeren.	pauzeren
14 Hij laat zich vlug afleiden.	afleiden
15 De vrachtauto vervoert zand.	vrachtauto
16 Hij zit haar steeds te treiteren.	treiteren

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

Op de tekening zijn twee meisjes te zien bij een zwembad, terwijl ze met hun badspullen terugkomen bij hun fietsen. Alle banden staan leeg. Op de grond liggen dopjes en ringetjes van de ventielen. Twee jongens komen aanlopen.

Dit vormt het eerste deel van de kern van het verhaal. De leerlingen kennen de werkwijze. Ze moeten eerst in een alinea de tekening beschrijven en daarna zelf het vervolg bedenken en uitwerken.

Leg de nadruk op korte, maar volledige zinnen. U zou dit als extra oefening een keer met de leerlingen van de instructiegroep kunnen doen. Daarbij kunt u het formuleren van zinnen specifiek oefenen. De verhaaltitel wordt bedacht als de kern van het verhaal beschreven is. Daarna komen inleiding en slot. Het schrijven van deze twee elementen zou dan weer een vrije activiteit kunnen zijn.

Afsluiting

Besteed dit keer eens specifiek aandacht aan het slot. Welke varianten zijn er bedacht? Ga daarbij na hoever iedereen met de opdracht gekomen is. U weet dan meteen welke leerlingen aan de schrijfofdracht uit het Bouwboek zullen toekomen.

Introductie

De gemaakte fouten leveren wellicht een heel gevarieerd beeld op. Geef aan hoe deze fouten geoefend moeten worden, nadat ze gecodeerd en verbeterd zijn op het dicteeschema. Licht de codering met L, A en R even toe. Alle drie de soorten fouten kunnen voorkomen. (Mogelijk kunt u van elk een voorbeeld geven. Dat verduidelijkt de opdracht.)

De meeste leerlingen zullen na het oefenen van de woorden hun handen vol hebben aan de steltaak uit het Bouwschrift. De leerlingen die aan de schrijfofdracht in het Bouwboek toekomen, zullen genoeg hebben aan de informatie die gehaald kan worden uit de combinatie van woordveld en tekening.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 20*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Na codering en verbetering van de fouten op het dicteeschema worden de woorden als volgt geoefend. U laat de woorden in lettergrepen verdeeld opschrijven, waarbij de lastige lettergreep met kleur wordt aangegeven (letters kleuren of onderstrepen).

Vervolgens worden de woorden ingeprent op een blanco blaadje (woord bekijken, bedekken, kijken naar de woordfoto in je hoofd, met ogen dicht opschrijven, controleren). De leerlingen oefenen net zo lang tot ze de woorden met de ogen dicht kunnen schrijven.

• Begeleid oefenen

Met leerlingen met te veel dicteefouten bespreekt u individueel of in een groepje de gemaakte fouten. Besteed allereerst aandacht aan de foutencode. Welk soort fout is er gemaakt en hoe kan die worden voorkomen? Oefen daarna samen de visuele inprenting op de wijze zoals die hierboven is omschreven.

Afsluiting

Laat enkele leerlingen hun verhaal voorlezen. Let daarbij vooral op de duidelijkheid voor de lezer (die nu luisteraar is!).

Woordpakketten (basisstof)

les 21

lange klinker

telefoon
tekening
tekenen
rekenen
regelen
regenen
openen
lokale
ademen
rozi
bananen
schaduwen
olifant
heleboel
schemering
kakelen
pagina
radio
rekening
opening

les 22

lange klinker

rotonde
stadion
soldaten
lokale
protesten
rozi
problemen
gevaren
kamelen
kanalen
matrozen
verhalen
bedelaar
bladeren
opening
helemaal
mazelen
telefoon
regenen

les 23

korte en lange klinker

mopperen
rommelig
gezellig
betalen
getallen
vertrekken
bewaren
bewegen
vergeten
bezwaren
beginnen
beloven
vertellen
beslissing
beweging
verrassing
beloning
verpakking
verkering
verbazing
vergissing
bestelling
schemering
bewoners
stotteren
beneden
vergeten

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De taalvaardige leerlingen kunnen zelfstandig aan het werk. Ze kennen alle oefenvormen.

• Begeleid oefenen

Instructie

Bespreek van elke les oefening 2 met de instructiegroep en doe enkele woorden samen. In les 23 zult u ook oefening 3 moeten toelichten.

Besteed daarbij aandacht aan de illustraties in verband met de woordbetekenis.

Woordbetekenis

Besteed apart aandacht aan de volgende woorden:

- les 21 oefening 2: regelen, lokale, rozi
oefening 3: schemering, pagina
- les 22 oefening 2: protesten
oefening 3: mazelen
- les 23 oefening 2: bezwaren
oefening 3: beslissing, verbazing, bestelling
oefening 4: beneden

Materiaal

- *Bouwschrift les 21 t/m 23*
- *Bouwboek les 21 t/m 23*
- *Kopieerbladen 5 en 13*

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 3: thema 3 oefening 4

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Vraag de leerlingen naar de regels voor de lange en korte klinker. Zet deze regels als verlies- en verdubbelingsregel op het bord, met enkele voorbeelden erbij. In deze lessenreeks worden drielettergrepige woorden geoefend waarbij deze twee regels van toepassing zijn.

les 21

Les 21 lange klinker

1 Vul het woord in.

 Een _____

 Een _____

2 Maak de woorden langer: zet er en achter.
Pas op! Soms verandert er nog meer in het woord.

teken _____	lokaal _____
reken _____	adem _____
regel _____	rozijn _____
regen _____	banana _____
open _____	schaduw _____

3 Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: olifant, heleboel, schemering, kakelen, pagina.

De overgang tussen licht en donker: _____

Een ander woord voor bladzijde: _____

Een ander woord voor heel veel: _____

Het geluid dat kippen maken: _____

Een dier met een lange snuit: _____

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.

ke-te-nen _____	ke-re-ning _____
di-a-ra _____	o-ning-pe _____

Kopieerblad 5 of Bouwboek blz. 28

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: telefoon, tekening.

Opgave 2

Woorden langer maken.

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: een heleboel boeken.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 22

Les 22 lange klinker

1 Vul het woord in.

 Een _____

 Een _____

2 Zet de woorden in het meervoud.

soldaat _____	gevaar _____
lokaal _____	kameel _____
protest _____	kanaal _____
rozijn _____	matroos _____
probleem _____	verhaal _____

3 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: bedelaar, bladeren, opening, helemaal, mazelen.

De _____ vallen van de bomen.

Ik heb _____ geen tijd.

Zij ligt met _____ op bed.

De rat kruipt door een smalle _____.

De _____ vraagt geld aan de mensen.

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.

da-sol-ten _____	le-te-foon _____
zen-tro-ma _____	ge-re-nen _____

Kopieerblad 5 of Bouwboek blz. 28

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: rotonde, stadion.

Opgave 2

Meervouden vormen.

Opgave 3

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: een smalle opening.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 23

Les 23 korte en lange klinker

1 Vul het woord in.
Kies uit: mopperen, rommelig, gezellig.

Peter vindt zijn kamer _____.

maar zijn moeder vindt het _____.

Ze loopt op hem te _____.

2 Maak de woorden langer: zet er en achter.
Pas op! Soms verandert er nog meer in het woord.

besaal _____	vergeet _____
getal _____	bezwaar _____
vertrek _____	begin _____
bewaar _____	beloof _____
beweeg _____	vertel _____

3 Schrijf van elk woord de ing-vorm op.

beslissen _____	verkeren _____
bewegen _____	verbazen _____
verrassen _____	vergissen _____
belonen _____	bestellen _____
verpakken _____	schemeren _____

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.

wa-be-ners _____	ne-be-den _____
te-stat-ren _____	ge-ver-ten _____
zel-ge-llig _____	lig-me-rom _____

Kopieerblad 5 of Bouwboek blz. 28

Opgave 1

Zinnen aanvullen.

Illustraties: een gezellige, rommelige kamer.

Opgave 2

Woorden langer maken.

Opgave 3

Van woorden de ing-vorm opschrijven.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Met kopieerblad 5 worden de woorden gerubriceerd op lange en korte klinker. Daarna worden ze in lettergrepen verdeeld opgeschreven, en met de lettergrepen aan elkaar vast.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Deze taalvaardige groep leerlingen oefent twee extra woordpakketten. De leerlingen schrijven de woorden in lettergrepen verdeeld op, en met de lettergrepen aan elkaar. Daarna volgt een rubriceeroefening op lange en korte klinker.

Afsluiting

Besteed aandacht aan de betekenis van lastige woorden. Daarbij kunnen de illustraties ter sprake komen, maar zeker ook de eerder aangeduide woorden. Sommige woorden zijn ook voor taalvaardige leerlingen lastig. Voor de instructiegroep vormt dit dan een zinnige herhaling.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les. 24

Controledictee 69

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

1 Deze tekening is bijna klaar.	schrijf op
2 De kamer ziet er gezellig uit.	tekening
3 Het begint te regenen.	gezellig
4 Daar liggen een heleboel takken.	regenen
5 Ik heb een verrassing voor je.	heleboel
6 Onze school heeft acht lokalen.	verrassing
7 De bladeren vallen van de bomen.	lokalen
8 Ik kan die getallen niet lezen.	bladeren
9 Je moet bij de kassa betalen.	getallen
10 De telefoon begint te rinkelen.	betalen
11 Zij zit altijd te mopperen.	telefoon
12 We hebben geen problemen gehad.	mopperen
13 Ik moet je iets vertellen.	problemen
14 De kamelen liggen in het zand.	vertellen
15 Zij vertrekken naar het buitenland.	kamelen
16 Ik heb mijn tas vergeten.	vertrekken
	vergeten

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

Een vogel is door het open raam een klas ingevlogen. De leerlingen joelen en wijzen, waardoor de vogel angstig wordt en heen en weer vliegt. Al vliegend poept de vogel op een tafel.

Bespreek de tekening met de klas. De leerlingen kennen de werkvorm van de opdracht. De uitgebeelde situatie moet beschreven worden als eerste alinea van de kern van het verhaal. Daarna bedenken de leerlingen zelf een vervolg en een titel. Op een kladblaadje volgen daarna de inleiding en het slot.

Laat één van de leerlingen de werkvolgorde nog eens verwoorden. Wijs de leerlingen op het gebruik van korte, maar volledige zinnen.

Afsluiting

Bespreek dit keer de alinea's in het Bouwschrift. Laat enkele leerlingen hun zinnen voorlezen en bespreek met name de zinsbouw ervan. Waaruit bestaat een goede zin? Welke soorten zinnen zijn gebruikt? Zijn er leestekens geplaatst en zo ja: welke?

Introductie

De gemaakte fouten zullen vooral regelfouten zijn. De wijze van oefenen wordt daar dan ook op afgestemd. Bespreek dit kort bij het uitdelen van de dictees.

Vermoedelijk zullen er ook een aantal leerlingen zijn met een foutloos dictee. Die kunnen uiteraard meteen verder met stelopdracht 1 of ze kunnen beginnen met opdracht 2.

De fouten moeten weer gecodeerd worden als L-, A- of R-fout. Laat bij een regelfout (R-fout) meteen het nummer van de fout erbij zetten (kopieerblad 20). De fouten worden weer verbeterd op het dicteeschema.

Daarna oefenen de leerlingen de desbetreffende woorden en schrijven ze bij achter in het Bouwschrift bij de 'Moeilijke woorden'.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 25*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Woorden die een luister- of afspraakfout (L- of A-fout) bevatten, worden geoefend door inprenting (visueel zelfdictee). Woorden met een regelfout worden geoefend door op een blaadje allereerst de regel te schrijven. Onder de regel worden de fout geschreven woorden genoteerd: in lettergrepen verdeeld en met de lettergrepen aan elkaar. Bij elk fout woord zoeken de leerlingen twee andere woorden met dezelfde korte of lange klinker.

• Begeleid oefenen

Leerlingen met een onvoldoende dicteescore oefenen samen met u. Waarschijnlijk hebben zij vooral regelfouten gemaakt. Gebruik bij de oefening kopieerblad 18. U noteert vooraf boven de kolommen welke fouttypen geoefend worden. U dicteert de foute oefenwoorden (aangevuld met andere oefenwoorden) en de leerlingen zeggen het woord in klankgroepen verdeeld na. Daarna schrijven ze het woord in lettergrepen verdeeld op in de desbetreffende kolom. De letter waar het in de spellingregel om gaat, wordt onderstreept (ver-ha-len).

Afsluiting

Besteed dit keer eens tijd aan de wijze waarop je de eigen kladversie kunt controleren op hoofdletters, leestekens en spellingfouten. Moet je woord voor woord aanwijzen? Of een liniaal onder een regel leggen bij het lezen? Het blad met spellingregels ernaast leggen? In tweetallen elkaar controleren?

Woordpakketten (basisstof)

les 26 achtervoegsels ig en lijke

eerlijke
lastige
aardige
treurige
driftige
keurige
schuldige
sierlijke
moeilijke
prachtige
giftige
gevaarlijke
angstige
haastige
bochtige
krachtige
heerlijke
lelijke
roestige

les 27 ig of ige, lijk of lijke

duidelijk
dadelijk
werkelijk
tijdelijk
misselijk
prijzige
moeilijke
treurig
angstig
handig
gunstige
rustige
veilige
sierlijke
vrolijke
lelijke
slordig
korrelig
haastig
schuldig
heerlijk
moedige

les 28 achtervoegsels ig en lijk

hongerig
slaperig
rommelig
modderig
dromerig
makkelijk
vreselijk
akelig
smakelijk
dagelijks
hobbelig
griezelig
feestelijk
eindelijk
vriendelijk
schriftelijk
werkelijk
tijdelijk
duidelijk

Materiaal

- Bouwschrift les 26 t/m 28
- Bouwboek les 26 t/m 28
- Kopieerbladen 6 en 14

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 3: thema 1 oefening 2

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Vraag de leerlingen enkele tweelettergrepige woorden te noemen met ig en lijk. Zet deze woorden op het bord en maak er drielettergrepige woorden van. Dit toont meteen het spellingprobleem dat in deze lessenreeks aan de orde is. De bestaande kennis wordt uitgebreid naar langere woorden.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De taalvaardige groep kent alle oefenvormen en kan zelfstandig aan het werk.

• Begeleid oefenen

Instructie

Besteed in les 26 en 28 specifiek aandacht aan oefening 1, en in les 27 aan oefening 2. Het langer maken van woorden met een onbeklemtoonde lettergreep moet goed duidelijk zijn. Ook oefening 4 zal moeten worden toegelicht. Bespreek daarnaast de betekenis van de illustraties. (Eventueel doet u dit met de hele klas als afsluiting!)

Woordbetekenis

Besteed apart aandacht aan de volgende woorden:

- les 26 oefening 1: keurige, sierlijke
oefening 3: krachtige
- les 27 oefening 1: duidelijk, dadelijk, werkelijk, tijdelijk
oefening 2: prijzige, gunstige
oefening 3: korrelig
oefening 4: moedige
- les 28 oefening 2: akelig, dagelijks

les 26

Les 26 achtervoegsels ige en lijke

Maak de woorden langer; zet er e achter.

aardig _____	prachtig _____
eerlijk _____	keurig _____
lastig _____	moelijk _____
treurig _____	schuldig _____
driftig _____	sterlijk _____

① Zoek het woord en vul de goede woordvorm in. Kies uit: giftig, angstig, haastig, gevaarlijk.

Op het pad ligt een _____ slang.
Een beet kan heel _____ zijn.
De jongen blijft _____ staan,
maar de slang kronkelt _____ weg.

② Zoek het woord en vul de goede woordvorm in. Kies uit: bochtig, krachtig, heerlijk, lelijk, roestig.

Dit is een _____ pudding.
Die _____ weg is gevaarlijk.
Ik vind dat een _____ tekening.
Er waait een _____ wind.
Zet die _____ stoel maar weg.

③ Maak er een woord van met ig of ijk.

Een eer... vinder. _____ Een pijn... hand. _____
Een ernst... wond. _____ Een hand... jongen. _____

Kopieerblad 6 of Bouwboek blz. 30

les 27

Les 27 ig of ige, lijk of lijke

① Zoek het woord dat in de zin past. Kies uit: duidelijk, dadelijk, werkelijk, tijdelijk, misselijk.

Ik voel me erg _____.
De weg is _____ afgesloten.
Je moet _____ praten.
Hij heeft het _____ niet gedaan.
Ik kom _____ naar je toe.

② Zoek het woord en vul de goede woordvorm in. Kies uit: treurig, prijsig, handig, moeilijk, veilig, gunstig, rustig, angstig.

Een _____ jurk. Een _____ apparaat.
Een _____ som. Een _____ prijs.
Een _____ bericht. Een _____ avond.
Een _____ ogenblik. Een _____ landing.

③ Vul de goede woordvorm in.

sterlijk Zij danst met _____ passen.
karrel De sneeuw is _____.
lelijk Hij maakt een _____ val.
stardig Je hebt dit _____ gedaan.
vralijk Ze heeft een _____ bui.

④ Maak er een woord van met ige of lijke.

haast _____ schuld _____
moed _____ heer _____

Kopieerblad 6 of Bouwboek blz. 30

les 28

Les 28 achtervoegsels ig en lijk

① Zoek het woord en vul de goede woordvorm in. Kies uit: honger, slapen, rommel, modder, dromen.

Ze stapt _____ uit bed.
De kat loopt _____ naar zijn bak.
Dit is een _____ kamer.
Hij kijkt _____ naar buiten.
De weg is erg _____.

② Zoek het woord dat bij de zin past. Kies uit: makkelijk, vreselijk, okelig, smakelijk, dagelijks.

Het gebeurt elke dag: _____.
Het is erg lekker: _____.
Het kost weinig moeite: _____.
Het is helemaal niet leuk: _____.
Er gebeurt iets heel ergs: _____.

③ Kies ig of lijk en vul de goede woordvorm in.

hobbel De weg is hier erg _____.
griezel Zij vindt dat een _____ dier.
feest Het plein ziet er _____ uit.
einde Daar komt de bus _____.
vriend Ze is altijd heel _____.

④ Zet de lettergrepen in de goede volgorde.

de-dul-lijk _____ ke-wer-lijk _____
te-lijk-schri- de-lijk-tij _____

Kopieerblad 6 of Bouwboek blz. 30

Opgave 1

Woorden langer maken.

Opgave 2

Woord zoeken en goede vorm invullen.

Illustratie: een giftige slang.

Opgave 3

Woord zoeken en goede vorm invullen.

Illustratie: een heerlijke pudding.

Opgave 4

Woorden vormen met ig of lijk.

Opgave 1

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: een tijdelijk afgesloten weg.

Opgave 2

Woord zoeken en goede vorm invullen.

Opgave 3

Woordvormen invullen.

Illustratie: een lelijke val.

Opgave 4

Woorden vormen met ige of lijke.

Opgave 1

Woord zoeken en goede vorm invullen.

Illustratie: slaperig uit bed stappen.

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: een vreselijke botsing.

Opgave 3

Woordvormen invullen.

Illustratie: een griezelig dier.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Met kopieerblad 6 worden de woorden gerubriceerd en geoefend door ze op te schrijven in lettergrepen en daarna met de lettergrepen aan elkaar.

• Bouwboek (activiteitengroep)

De taalvaardige leerlingen oefenen nog twee extra woordpakketten in het Bouwboek. Op kopieerblad 14 rubriceren ze de woorden als ig- of lijk-woord. Vervolgens zoeken ze in elk woord het basiswoord waarvan het oefenwoord is afgeleid.

Afsluiting

Bespreek de illustraties in het Bouwschrift en stel voor de hele groep enkele woorden aan de orde die lastig zijn vanwege hun betekenis.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dictee-woord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 29

Controledictee 70

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

1 Dit is een lastige som.	schrijf op
2 Zij is in een vrolijke bui.	lastige
3 Het ziet er hier rommelig uit.	vrolijke
4 Je moet wel duidelijk schrijven.	rommelig
5 Die bochtige weg is heel smal.	duidelijk
6 De straat is heel modderig.	bochtige
7 Hij gaat dagelijks zwemmen.	modderig
8 Dit ziet er heel smakelijk uit.	dagelijks
9 Ik voel me heel slaperig.	smakelijk
10 Dit is een moeilijke oefening.	slaperig
11 Dat is een giftige slang.	moeilijke
12 Ik voel me een beetje misselijk.	giftige
13 De poes loopt hongerig naar haar bak.	misselijk
14 Ik vind dat een lelijke hond.	hongerig
15 Dat is een griezelig verhaal.	lelijke
16 We wonen tijdelijk in een ander huis.	griezelig
	tijdelijk

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

Een jongetje heeft een balletje in de vijver gegooid dat door zijn hond moet worden opgehaald. Als de hond naar het balletje zwemt, verschijnt op de oever plotseling een poes. De hond vindt de poes belangrijker dan het balletje: hij draait zich om en zwemt richting poes.

Dit is het begin van de kern van het verhaal. Bespreek de tekening en geef aan dat deze in een alinea beschreven moet worden, net als het vervolg. Met deze alinea's kan een titel bedacht en geschreven worden. Daarna volgen op een kladblaadje de inleiding en het slot.

Bespreek kort met de hele klas, of alleen met de instructiegroep, waaraan ze moeten denken bij het schrijven van de inleiding, want de lezer heeft de tekening uit het Bouwschrift niet voor zich. (Denk aan de W-vragen: wie, wat, waar, wanneer.)

Afsluiting

Bespreek dit keer de bedachte inleidingen. Laat enkele voorbeelden ervan voorlezen. Besteed daarbij aandacht aan de verschillende soorten zinnen en aan de zinsbouw. Daarbij kunnen ook de leestekens ter sprake komen.

Introductie

Bij het dictee zal het achtervoegsel weinig problemen hebben opgeleverd, maar mogelijk zijn er wel regel-fouten gemaakt. Geef daar voorbeelden van en vertel welke leerling wat gaat oefenen. Enkele leerlingen kunnen mogelijk meteen met stelopdracht 1 verdergaan of aan opdracht 2 beginnen. Ze kennen de werkvorm van opdracht 2. Het woordveld en de tekening zullen samen voldoende informatie geven over de kern van het verhaal.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 30*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Leerlingen die een voldoende dicteescore hebben behaald, zullen heel verspreide fouten hebben gemaakt. Laat ze de fouten op het dicteeschema van de foutencode voorzien voordat ze de woorden verbeteren. Ze kunnen de woorden het beste oefenen door inprenting (woord bekijken en een woordfoto maken, woord afdekken, in je hoofd naar het woord kijken, woord met ogen dicht op blanco blaadje schrijven, woord controleren). Laat de woorden oefenen tot dit foutloos gaat. Daarna noteren ze deze woorden achter in het Bouwschrift.

• Begeleid oefenen

Als leerlingen te veel dicteefouten hebben gemaakt, gaat het vermoedelijk om regelfouten. Bespreek met deze leerlingen deze regelfouten. Laat ze de fout geschreven woorden in lettergrepen verdeeld opschrijven. Bij elk fout woord zoeken of bedenken ze zelf twee woorden waarvoor dezelfde spellingregel geldt. Woorden met luister- en afspraakfouten worden ingeprent door een visueel zelfdictee. Na het oefenen noteren ze de woorden achter in het Bouwschrift.

Afsluiting

'Je schrijft voor een lezer': de gouden stelregel. Hoe besteed je als schrijver aandacht aan die lezer? Welke eisen stelt dit aan je verhaal? Bespreek dit nog eens en laat enkele voorbeelden van 'lezersvriendelijk' werk zien.

Woordpakketten (basisstof)

les 31 klankgroep tie en ti	les 32 bijzondere klankgroepen	les 33 bijzondere klankgroepen
munitie	parkeren	voetsporen
politie	station	spoorwegen
station	bekeuring	handboeien
vakantie	parkeermeter	storingen
traktatie	nauwkeurig	zwaluwen
prestatie	gewaarschuwd	onwrenen
statiegeld	uitgebloeid	zenuwen
injectie	ingesmeerd	beheersen
infectie	weggegooid	prestatie
instructie	bemoeien	verhoren
directie	weggewaaid	trakteren
reactie	humeurig	graveren
	nieuwsgierig	behoorlijk
	verkering	vernieuwen
	onweersbui	tevoorschijn
	spreekwoorden	logeren
	zwaluwnest	vermoeiend
	voorraadbus	insmeren
		opsporen
		afkeuren

Materiaal

- Bouwschrift les 31 t/m 33
- Bouwboek les 31 t/m 33
- Kopieerbladen 7 en 15

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 3: thema 2 oefening 1 en 2

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Zet het woord vakantie op het bord en bespreek het verschil tussen de uitspraak en schrijfwijze. Zet er het woord station naast en laat zien waarom in dit woord de e is weggelaten (station). Vertel de leerlingen dat ze deze nieuwe klankgroep in les 31 gaan oefenen, en dat ze daarna in les 32 en 33 alle bijzondere klankgroepen gaan herhalen. Laat de leerlingen deze opnoemen en zet ze op het bord (eer-oor-eur, aai-ooi-oei, uw-eeuw-ieuw en tie-ti).

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De taalvaardige groep moet de oefeningen zelfstandig kunnen maken.

• Begeleid oefenen

Instructie

De instructiegroep heeft extra uitleg nodig. Bespreek bij les 31 oefening 4. Doe deze oefening mondeling of laat de oefening eerst op een kladblaadje maken. De oefening doet een groot beroep op taalgevoel. Hetzelfde geldt bij les 32 voor oefening 2. Daarnaast moet u aandacht schenken aan de illustraties, naast de woordbetekenis.

Woordbetekenis

Besteed apart aandacht aan de volgende woorden:

- les 31 oefening 1: munitie
oefening 2: traktatie, prestatie, statiegeld
oefening 3: infectie, reactie
- les 32 oefening 1: parkeren, parkeermeter
oefening 3: humeurig, verkering
- les 33 oefening 1: storingen, zenuwen
oefening 2: graveren
oefening 3: behoorlijk, tevoorschijn

les 31

Les 31
klankgroep tie en ti

1 Vul het woord in.
Kies uit: politie, station, vakantie, traktatie, prestatie, statiegeld.

Op het strand is _____ gevonden.

De _____ houdt iedereen tegen.

2 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: station, vakantie, traktatie, prestatie, statiegeld.

We krijgen volgende week _____.

Op deze fles zit geen _____.

De treinen stoppen bij het _____.

Als _____ kregen we drop.

Geen fouten maken is een _____.

3 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: injectie, infectie, instructie, directie, reactie.

Een wondje is gaan zweren: _____.

Iets terugdoen of terugzeggen: _____.

Een prik van een dokter: _____.

Uitleg hoe je iets moet doen: _____.

Mensen die de boos zijn op school: _____.

4 Vul het woord in. Zoek op deze bladzijde!

Een kist _____	Een snelle _____
Een lange _____	Een klein _____
Een pijnlijke _____	Een prima _____
Een goede _____	Een zoete _____

Kopieerblad 7 of Bouwboek blz. 31

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustratie: politie houdt mensen tegen op het strand.

Opgave 2

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: een station.

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: een injectie.

Opgave 4

Woorden zoeken bij een zelfstandig naamwoord en bij bijvoeglijke naamwoorden.

les 32

Les 32
bijzondere klankgroepen

1 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: parkeren, station, bekeuring, parkeermeter, nauwkeurig.

Voor het _____ is het erg druk.

Een man probeert te _____.

Hij doet het niet _____ genoeg.

en raakt een _____.

De agent geeft hem een _____.

2 Vul de goede woorden in. Pas op!

waarschuwen Hij heeft ons _____.

uitbloeien De bloemen zijn _____.

insmeren Ik heb mijn been _____.

weggooiden Ze heeft de bal _____.

3 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: bemoeien, weggewaaid, humeurig, nauwkeurig, verkering.

Mijn zus heeft _____ met hem.

Het papier is _____.

Hij stopt meestal _____ uit bed.

Ik ben _____ naar je verhaal.

Je moet je er niet mee _____.

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.

weers-on-bul _____ luv-zwa-nest _____

woor-spreek-den _____ raad-voor-bus _____

Kopieerblad 7 of Bouwboek blz. 32

Opgave 1

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: een drukke straat.

Opgave 2

Voltooid deelwoord invullen.

Illustratie: 'Ze heeft de bal weggegooid.'

Opgave 3

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: verkering hebben.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 33

Les 33
bijzondere klankgroepen

1 Maak de woorden langer: zat er en achter.

voetpaar _____ zwaluw _____

spoorweg _____ onweer _____

handbaal _____ zenuw _____

storing _____ voorraad _____

2 Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: beheersen, prestatie, verhoren, trakteren, graven.

Iets moeilijk gedaan hebben: _____.

Heel kalm blijven: _____.

Ondervragen door de politie: _____.

Namen in een ring zetten: _____.

Iets lekkers uitdelen: _____.

3 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: behoorlijk, vernieuwen, tevoorschijn, logeren, vermoelend.

Ze gaan het marktplein _____.

Je moet je _____ gedragen.

Ze blijven bij ons _____.

Hij komt opeens _____.

De reis was heel _____.

4 Zoek een voorvoegsel en schrijf het woord op.
Kies uit: op, on, in, af.

-imeren _____ -keuren _____

-sporen _____ -weren _____

Kopieerblad 7 of Bouwboek blz. 33

Opgave 1

Woorden langer maken.

Opgave 2

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: een graveur aan het werk.

Opgave 3

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: tevoorschijn komen.

Opgave 4

Woorden afmaken met een voorvoegsel.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

De woorden worden opnieuw geoefend met kopieerblad 7 door ze in lettergrepen verdeeld op te schrijven, en daarna met de lettergrepen aan elkaar.

• Bouwboek (activiteitengroep)

De taalvaardige groep oefent nog twee extra woordpakketten. Ze oefenen de woorden in lettergrepen verdeeld, en met de lettergrepen aan elkaar. Daarna zoeken ze op grond van de woordbetekenis steeds woordparen bij elkaar.

Afsluiting

Bespreek de illustraties met de hele groep en besteed eventueel aandacht aan enkele woorden waarvan de betekenis lastig is.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 34

Controledictee 71

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op
1 De vakantie is al voorbij.	vakantie
2 De trein rijdt het station binnen.	station
3 Je mag hier niet parkeren.	parkeren
4 De politie arresteert de dief.	politie
5 Je moet je er niet mee bemoeien.	bemoeien
6 Dat was een fikse onweersbui.	onweersbui
7 Jij bent erg nieuwsgierig.	nieuwsgierig
8 Zij werkt heel nauwkeurig.	nauwkeurig
9 De dokter geeft hem een injectie.	injectie
10 Geen fouten maken is een prestatie.	prestatie
11 Deze bloem is uitgebloeid.	uitgebloeid
12 Ik heb hem gewaarschuwd.	gewaarschuwd
13 Hij heeft het papier weggegooid.	weggegooid
14 Ik heb mijn rug ingesmeerd.	ingesmeerd
15 Zij kwam opeens tevoorschijn.	tevoorschijn
16 Je bent behoorlijk verkouden.	behoorlijk

Score

Voldoende: 12 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

De tekening toont twee meisjes die aan tafel samen met verf bezig zijn op een groot stuk papier. Twee jongens stoten al stoeiend tegen de tafel, waardoor de beker water omvalt.

Bespreek deze tekening. Laat één van de leerlingen de werkvolgorde aangeven. De taalvaardige groep kan daarna zelfstandig aan het werk.

Met de instructiegroep kunt u eventueel de eerste alinea (de tekening) samen doen. De leerlingen kunnen dan zelf de tweede alinea bedenken en opschrijven. Daarna volgt de titel en de rest van het verhaal.

Afsluiting

Bespreek dit keer de kern van het verhaal zoals die in het Bouwschrift is opgeschreven. Laat enkele leerlingen hun alinea oplezen. Besteed daarbij aandacht aan zinsvorm en zinsbouw. Wijs de leerlingen erop dat ze korte zinnen moeten maken. Samengestelde zinnen schrijven, doet een groot beroep op taalgevoel en is in deze fase nog erg lastig voor de leerlingen.

Introductie

Het dictee was lastig omdat behalve de bijzondere klankgroepen alle spellingregels aan de orde zijn geweest. Het foutenpatroon kan dus heel divers zijn. Vertel de leerlingen eens welke woorden door iedereen goed geschreven zijn. Dat geeft al een aardige indicatie van de moeilijkheidsgraad van het dictee. Geef vervolgens aan hoe er geoefend gaat worden en welke leerlingen meteen met steltaak 1 verder kunnen gaan, of met opdracht 2 kunnen beginnen. Ze kennen de werkvorm van de stelopdracht uit het Bouwboek.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 35*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

Leerlingen die een voldoende dicteescore hebben behaald, kunnen hun fouten het beste oefenen door inprenting (visueel zelfdictee). Maar daarvoor moeten ze eerst op het dicteeschema hun fouten coderen:

L-fout: luisterfout (klankgroepfout)

A-fout: afspraakfout

R-fout: regelfout

Vervolgens wordt het fout geschreven woord verbeterd in de daarvoor bestemde kolom achter in het Bouwschrift.

• Begeleid oefenen

Als er leerlingen zijn met een onvoldoende dicteescore zult u moeten nagaan welke fouten ze hebben gemaakt.

Afspraakfouten worden geoefend door inprenting. Bij L-fouten (klankgroepfouten) kunt u oefenen met behulp van kopieerblad 18 door op klankgroep te laten rubriceren (eer-oor-eur, aai-ooi-oei, tie-ti). De fout geschreven woorden worden toegevoegd aan de juiste rubriek, aangevuld door enkele erbij bedachte overeenkomstige woorden. De lastige klankgroep wordt steeds gekleurd. Bij R-fouten gebruikt u het tweede deel van het kopieerblad. U laat boven de kolommen de regels noteren die geoefend worden (d-t, lange klinker, korte klinker, enz.). De leerlingen schrijven de woorden in de desbetreffende kolom en bedenken of zoeken daar zelf enkele overeenkomstige woorden bij. De lastige letter wordt steeds gekleurd.

Afsluiting

Besteed dit keer eens aandacht aan de bedachte verhaaltitels. Waar moet een goede titel aan voldoen? Welke titels verklappen te veel van het slot?

Woordpakketten (basisstof)

les 36 eld, end en erd	les 37 d op het eind	les 38 herhaling d of t
---	---------------------------------------	--

gemaskerd geschilderd gemopperd ondeugend verschillend geknikkerd geklodderd geluisterd gespetterd gebibberd geoefend gemetseld geschommeld gewandeld gewinkeld getwijfeld gestruikeld getekend geregend uitstekend geregeld	bemand onbemand bekend onbekend geopend afgekeurd omgekeerd gespijbeld verschillend ongedeerd ontzettend tweedehands voortdurend geoefend ondeugend gewinkeld gemopperd	Nederland Noordzee Engeland etiket onderhoud zebrapad automaat ondergoed enkelvoud sigaret kwaliteit diamant olifant aardolie gereedschap noodlanding luidspreker beeldhouwer bijeenkomst gezondheid badmeester ontzettend verbandgaas muzikant geluidswal voortdurend
--	---	---

Materiaal

- Bouwschrift les 36 t/m 38
- Bouwboek les 36 t/m 38
- Kopieerbladen 8 en 16

Extra materiaal

Computerprogramma Spellinghulp
Module 3: thema 3 oefening 2 en 3

Lesverloop

Introductie spellingaspecten

Herinner de leerlingen aan de regel voor d-t. Laat ze deze regel verwoorden. Zet daarna de uitgangen eld, end en erd op het bord. Vraag ze daar een woord mee te bedenken. Wijs op de vaste schrijfwijze met d. Dit zal voldoende zijn als introductie van de lessenreeks. Besteed bij les 38 aandacht aan de schrijfwijze van aardrijkskundige namen. Alle aardrijkskundige namen en de afleidingen ervan worden met een hoofdletter geschreven.

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De activiteitengroep kan alle oefeningen zelfstandig aan. Na de introductie kunnen ze meteen beginnen.

• Begeleid oefenen

Instructie

De instructiegroep heeft aanvullend instructie nodig bij les 36 oefening 2 en 3, en bij les 38 oefening 2 en 4.

Woordbetekenis

Besteed apart aandacht aan de volgende woorden:

- les 36 oefening 2: verschillend, geklodderd
oefening 3: getwijfeld
oefening 4: geregeld
- les 37 oefening 1: bemand, bekend
oefening 2: omgekeerd, gespijbeld
oefening 3: ongedeerd, ontzettend, tweedehands, voortdurend
- les 38 oefening 2: onderhoud, kwaliteit
oefening 3: aardolie, noodlanding
oefening 4: gezondheid, geluidswal

les 36

Les 36
eld, end en erd

1 Vul het woord in.

 De man is _____.

 De muur wordt _____.

2 Maak de woorden af met end of erd.
Pas op! Er ontbreekt steeds een letter.

ondeu... _____ gepo... _____
verschil... _____ gespet... _____
geknik... _____ gebib... _____
geklod... _____ geos... _____
geluls... _____ gete... _____

3 Maak de woorden af met eld.
Pas op! Er ontbreekt steeds een letter.

gewan... We hebben een uur _____.

getwij... Ik heb niet _____.

gewin... Zij hebben samen _____.

gemet... Deze muur is juist _____.

gescho... We hebben fijn _____.

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.

ste-ult-kend _____ ge-keld-strul _____
re-ge-gend _____ geld-re-ge _____

Kopieerblad 8 of Bouwboek blz. 34

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: gemaskerd, geschilderd.

Opgave 2

Woorden afmaken.

Opgave 3

Woorden afmaken in een zin.

Illustratie: een gemetselde muur.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 37

Les 37
d op het eind

1 Kies het goede woord en vul in.

bemand - onbemand _____

bekend - onbekend _____

 De ballon is _____.

 Hij is hier goed _____.

2 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: geopend, afgekeurd, omgekeerd, gespijeld, verschillend.

Zij heeft een dag _____.

Ik heb de stoelen _____.

De banden van de auto zijn _____.

Mijn broer en ik zijn heel _____.

Ik heb het blikje _____.

3 Zoek het woord dat bij de zin past.
Kies uit: ongedeerd, onbekend, ontzettend, tweedehands, voortdurend.

Niemand kent haar: _____.

Hij monkeert iets: _____.

Het regent aan een stuk door: _____.

Ik heb heel veel pijn: _____.

De auto is niet nieuw gekocht: _____.

4 Zet de lettergrepen in de goede volgorde.

ge-fend-ae _____ win-ge-keld _____
deu-on-gend _____ per-d-ge-mop _____

Kopieerblad 9 of Bouwboek blz. 34

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustraties: een onbemande ballon, ergens goed bekend zijn.

Opgave 2

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: omgekeerde stoelen.

Opgave 3

Woorden zoeken bij een zin.

Illustratie: een tweedehands auto.

Opgave 4

Lettergrepen in de goede volgorde zetten.

les 38

Les 38
herhaling d of t

1 Vul het woord in.

Ons land heet _____.

Ten westen van ons land ligt de _____.

Ten westen van de zee ligt _____.

2 Kies d of t en schrijf het woord op.

etike... _____ enkelvou... _____
onderhou... _____ sigare... _____
zebrapa... _____ kwalitel... _____
automaa... _____ diaman... _____
andergoe... _____ olifan... _____

3 Zoek het woord dat in de zin past.
Kies uit: aardalla, gereedschap, noodlanding, luidspreek, beeldhouwer.

De monteur bergt zijn _____ op.

Het vliegtuig maakt een _____.

Benzine wordt uit _____ gemaakt.

Dit beeld is gemaakt door een _____.

Uit de _____ komt harde muziek.

4 Kies d of t en schrijf het woord op.

bijeenkoms... _____ verban... gaas... _____
gezan... heid... _____ muzikan... _____
on... teltend... _____ voor... durend... _____
ba... meester... _____ gelul... swal... _____

Kopieerblad 8 of Bouwboek blz. 34

Opgave 1

Woorden invullen.

Illustratie: landkaart met Nederland, Noordzee en Engeland.

Opgave 2

Woorden afmaken met d of t.

Opgave 3

Woorden zoeken in een zin.

Illustratie: een noodlanding maken.

Opgave 4

Woorden afmaken met d of t.

Individuele verwerking

• Bouwschrift (instructiegroep)

Met kopieerblad 8 worden de geoefende woorden gerubriceerd op de eindlettergreep. Vervolgens schrijven de leerlingen ze in lettergrepen verdeeld op, en daarna met de lettergrepen aan elkaar. Voor les 38 moet het kopieerblad aangepast worden. De rubrieken moeten worden gewijzigd in: 'woorden eindigend op d' en 'woorden eindigend op t'.

• Bouwboek (activiteitengroep)

Het Bouwboek bevat twee extra woordpakketten. De woorden worden gerubriceerd op voorvoegsel opgeschreven. Daarna bedenken de leerlingen bij elk woord een doe-woord, dat ze opschrijven.

Afsluiting

Bespreek van elke les de illustraties. Besteed verder nog aandacht aan de woorden die lastig zijn vanwege hun betekenis.

Introductie dictee

Het dictee bestaat uit zestien zinnen met een dicteewoord. Alle woorden komen uit het basispakket. Geef kort aan waar het in het dictee vooral om gaat. Wijs de leerlingen op de volgende twee strategieën: kijk naar de 'woordfoto' in je hoofd en schrijf het woord op, of: verdeel het woord in twee klankgroepen en schrijf het woord in twee delen op (maar deze wel aan elkaar!).

Materiaal

- Bijlage 6 Dicteeschema
- Bouwschrift les 39

Controledictee 72

Instructie

Geef de leerlingen vooraf de volgende instructie:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of 2 (van het dicteeschema). Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'in je hoofd gezien' hebt en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

1	Het heeft vannacht geregend.	schrijf op geregend
2	Hij komt geregeld te laat.	geregeld
3	Je hebt niet goed geluisterd.	geluisterd
4	Dat heb je uitstekend gedaan.	uitstekend
5	Ze heeft te weinig geoefend.	geoefend
6	Het doelpunt werd afgekeurd.	afgekeurd
7	Dat was een echte noodlanding.	noodlanding
8	Naast de weg ligt een geluidswal.	geluidswal
9	Ik heb de deur niet geopend.	geopend
10	We zijn hier onbekend.	onbekend
11	Dit etiket is onleesbaar.	etiket
12	Die schoenen zijn heel verschillend.	verschillend
13	Uit de luidspreker klinkt muziek.	luidspreker
14	In de asbak ligt een sigaret.	sigaret
15	Het hek is pas geschilderd.	geschilderd
16	Zij heeft een dag gespijbeld.	gespijbeld

Score

Voldoende: 13 of meer woorden goed.

Introductie steltaak

Op de tekening is een oprit van een garage te zien, die afhelt naar de straat. Een jongen rijdt met een kruiwagen met een meisje erin van de garage naar de straat. Het laagste deel van de oprit is opgebroken. De kruiwagen gaat daar met een vaartje op af.

Bij dit verhaal is de inleiding belangrijk die voorafgaat aan het verhaal. De lezer mist namelijk de tekening en moet zich de situatie toch kunnen voorstellen. Bespreek dus met de klas waaraan de inleiding moet voldoen. (Denk aan de W-vragen: wie, wat, waar, wanneer.)

Daarna beschrijven de leerlingen de kern in twee alinea's en bedenken ze de titel. Vervolgens schrijven ze de inleiding en het slot op een blaadje in het klad. De netversie volgt daarna. Voor deze netversie geldt: je schrijft voor een lezer.

Afsluiting

Bespreek de inleiding zoals de verschillende leerlingen die op papier hebben gezet. Wat moet die inleiding allemaal bevatten, zodat de lezer de tekening niet nodig heeft? Laat enkele inleidingen voorlezen en besteed ook vooral aandacht aan de zinsbouw.

Introductie

Uiteraard zullen er fouten zijn gemaakt tegen d-t, maar de kans op verspreide fouten is groot. Nagenoeg alle spellingregels komen namelijk voor. Bespreek voor het uitdelen van de dictees welke woorden iedereen goed had en hoe de fout geschreven woorden geoefend gaan worden. Daarna gaan de leerlingen verder met stelopdracht 1 of 2. De werkwijze van stelopdracht 2 (Bouwboek) is bekend. Maar de meeste leerlingen zullen opdracht 1 nog moeten afmaken.

Materiaal

- *Nagekeken dictees*
- *Bouwboek les 40*

Zelfstandig en begeleid oefenen

• Zelfstandig oefenen

De leerlingen coderen hun fouten met L, R of A op het dicteeschema en verbeteren ze vervolgens. Laat ze de woorden daarna oefenen door visuele inprenting, waarbij de lastige letter of lettergreep wordt gekleurd. (Woord schrijven in lettergrepen verdeeld, lastige letter of lettergreep kleuren, woord lezen en woordfoto maken, woord bedekken, woord met lettergrepen aan elkaar schrijven, woord controleren.)

• Begeleid oefenen

Oefen samen met de leerlingen met te veel dicteefouten op dezelfde wijze als hierboven is omschreven. Gebruik daarvoor alle woorden die dit groepje zwakke spellers samen fout heeft geschreven. Laat voor het schrijven steeds een leerling het woord in klankgroepen zeggen. Daarna schrijft iedereen het woord in lettergrepen verdeeld op. Bespreek samen wat lastig is aan het woord. Laat die letter of lettergreep kleuren.

Afsluiting

Besteed nog eens aandacht aan zinsbouw, hoofdletters en leestekens. Veel leerlingen zullen nog niet klaar zijn met de netversie van hun verhaal. Spreek af wanneer deze wordt afgemaakt.

Inleiding

Les 41, 42 en 43 zijn bestemd voor herhaling en toetsing en eventueel speciale leerhulp naar aanleiding van een foutenanalyse. De volgorde is:

les 41: herhaling en keuzeactiviteiten

les 42: toetsing en keuzeactiviteiten

les 43: speciale spellinghulp en keuzeactiviteiten

Voor speciale spellinghulp is één les gereserveerd. Uit de toets kan blijken dat u voor een enkele leerling meer tijd nodig heeft. In dat geval kunt u de speciale spellinghulp aanbieden tijdens het werken aan Blok 10. Dat houdt in dat u na deze drie afsluitende lessen in ieder geval aan dit volgende blok kunt beginnen.

Les 41 Herhaling en keuzeactiviteiten

Materiaal

- *Bouwschrift*
- *Woordkaartjes*
- *Kopieerblad 21 Keuzeactiviteiten*

Lesverloop

Alle leerlingen gaan nog een keer de moeilijke woorden oefenen die ze achter in het Bouwschrift hebben opgeschreven. Ze doen dit met behulp van inprenting. Ze oefenen door de woorden op kaartjes te schrijven. Daarbij kleuren ze de lastige letter(s) rood. Na het oefenen nemen ze elkaar een luisterdictee af, door de woorden op de kaartjes voor te lezen. Voor dit dictee geldt de volgende instructie:

- 1 Luister naar het woord.
- 2 Kijk naar het woord in je hoofd.
- 3 Schrijf het woord op.

Bij voorkeur laat u het tweetal dat samen oefent, ook samen het geschrevene nakijken. De leerlingen mogen de woorden die goed geschreven zijn in hun Bouwschrift kleuren of onderstrepen met kleurpotlood. De leerlingen die hiermee klaar zijn (of die geen woorden hoefden te oefenen) gaan verder met een keuzeactiviteit.

Daarvoor kunnen ze kiezen uit de schrijfo opdrachten in het Bouwboek of uit de verhaaltjes van kopieerblad 21. De leerlingen uit de instructiegroep zijn waarschijnlijk nog niet of slechts incidenteel aan de opdrachten uit het Bouwboek toegekomen. Ook de taalvaardige leerlingen zullen een aantal opdrachten nog niet gemaakt hebben. Op kopieerblad 21 treft u vier extra tekeningen aan waarmee de leerlingen een verhaal kunnen bedenken en schrijven.

Les 42 Toetsing en keuzeactiviteiten

Materiaal

- *ISO-toets 9*
- *Bijlage 6 Dicteeschema*
- *Bijlage 28 Foutenanalyseschema*
- *Kopieerblad 21 Keuzeactiviteiten*

Lesverloop

ISO-toets 9 is genormeerd voor afname na ± 37 didactische maanden ($dl = 37$). In het basisonderwijs zal dat ongeveer maart, groep 6 zijn. Onder de toets kunt u zien welke instructieaspecten zijn opgenomen en hoe vaak ze in het dictee voorkomen.

U moet de toets zo snel mogelijk nakijken, omdat de vervolgactiviteiten in les 43 afhangen van de toetsresultaten.

Na de toets gaan alle leerlingen aan het werk met een keuzeactiviteit of met het inhalen van een schrijfo opdracht.

ISO-toets 9 maart, groep 6 (dl = 37)

Instructie

We gaan een woorddictee maken. Het gaat zo:

- 1 Ik lees een zin voor.
- 2 Daarna zeg ik een woord uit de zin.
- 3 Je zegt dat woord na (hardop of fluisterend) en denkt aan het woord ('kijk in je hoofd').
- 4 Daarna schrijf je het woord op in kolom 1 of kolom 2. Je schrijft het woord in kolom 1 als je het woord 'gezien' hebt, en anders in kolom 2.
- 5 Je leest het woord nog eens na om te zien of je niets bent vergeten.

	schrijf op
1 Deze rekening is nog niet betaald.	rekening
2 We gaan allebei naar het feest.	allebei
3 De vakantie is bijna voorbij.	vakantie
4 Ik heb het helemaal alleen gedaan.	helemaal
5 Dit zijn moeilijke vragen.	moeilijke
6 De dief was gemaskerd.	gemaskerd
7 Ik vind timmeren heel leuk.	timmeren
8 De politie kwam meteen.	politie
9 Hij heeft zijn diploma gehaald.	diploma
10 Dit zijn prachtige foto's.	prachtige
11 Het was een vreselijk ongeluk.	vreselijk
12 We hebben samen gewinkeld.	gewinkeld
13 De benzine is duurder geworden.	benzine
14 De vogels spetteren in de vijver.	spetteren
15 Ik moet nog bananen kopen.	bananen
16 Ze gaan de vloer vernieuwen.	vernieuwen
17 Het was een gezellig feest.	gezellig
18 Ik zag je even aarzelen.	aarzelen
19 In deze salade zitten stukjes fruit.	salade
20 Ik wacht wel op het station.	station
21 Je kunt de wegenwacht bellen.	wegenwacht
22 Ik zet de koffer achter op de fiets.	achterop
23 Je moet dit heel nauwkeurig doen.	nauwkeurig
24 Daar rijden twee vrachtauto's.	vrachtauto's
25 Dit is geen goed gereedschap.	gereedschap

Normering

goed:	23-25 woorden
voldoende:	19-22 woorden
twijfelachtig:	16-18 woorden
onvoldoende:	00-15 woorden

Opgenomen instructieaspecten

ng, nk:	2
eer, oor, eur:	1
aai, ooi, oei:	1
uw, eeuw, ieuw:	1
ti(e)/sie/:	3
eindklinker, 's:	3
eind-b/p/, -d/t/:	4
voorvoegsels:	5
ig, lijk:	5
samenstellingen:	5
leenwoorden met a:	4
lange klinker:	8

korte klinker:	4
tekenafspraken: (ei/ij/, au/ou/, i/ie/, ch/g/)	11

Les 43 Speciale spellinghulp en keuzeactiviteiten

Materiaal

- Kopieerblad 17 Speciale leerhulp
- Kopieerblad 21 Keuzeactiviteiten

Lesverloop

De nagekeken toets en de daaruit volgende foutenanalyse leiden tot een aantal vervolgvormen.

Leerlingen die **voldoende** of **goed** scoren, hoeven alleen de woorden te oefenen die ze fout hadden. Daarna nemen ze zichzelf een dictee af (instructie: lees het woord, bedek het, 'kijk in je hoofd', schrijf het woord op, controleer het). Vervolgens gaan deze leerlingen verder met een keuzeactiviteit.

Voor leerlingen die **twijfelachtig** scoren, is de vervolgvorm afhankelijk van de gemaakte fouten. Met een foutenanalyse heeft u gekeken of het om verspreide fouten (verschillende soorten fouten) of om specifieke fouten (overeenkomstige fouten) gaat. Verspreide fouten wijzen op automatiseringsproblemen. U kunt deze leerlingen de woorden laten oefenen met behulp van de al eerder beschreven visuele inprenting. Voor de specifieke fouten wordt hieronder beschreven wat voor speciale spellinghulp u kunt geven.

Bij leerlingen die **onvoldoende** scoren, gebruikt u de foutenanalyse om te ontdekken welke specifieke fouten ze maken. Voor die leerlingen vult u het overzicht in (kopieerblad 17) en organiseert u aanvullende instructie en oefening. Daarna kunt u ook voor deze leerlingen speciale activiteiten uitkiezen.

Speciale spellinghulp

• Analyse/weergavefouten

Deze luisterfouten ontstaan als gevolg van of een onjuiste klankanalyse of een onjuiste verlettering van de afzonderlijke klanken in de goede volgorde (klankpositie). Deze fouten mogen nu niet meer voorkomen. Als een leerling zo'n fout toch maakt, kunt u het beste het desbetreffende woord – in lettergrepen verdeeld – laten inprenten.

• Klank-tekenkoppelingsfouten

Klank-letterfouten

Deze fouten mogen nu niet meer voorkomen. De leerlingen oefenen door het inprenten van de woorden, gericht op het ontstaan van woordbeeld. Het inprenten kunt u het beste laten doen met behulp van

woordkaartjes waarop de woorden worden geschreven. De lastige letter(s) wordt rood gekleurd. U kunt ook ruitjespapier gebruiken, waarbij elke letter in een vakje komt te staan. Daarna wordt het vakje met de lastige letter omlijnd met kleurpotlood.

Lettervormfouten

Letteromkeringen als b-d en oe-eo mogen nu niet meer voorkomen. Wanneer een leerling deze fouten toch nog maakt, is het belangrijk daar in de klas niet verder op in te gaan. Dit moet opgelost worden met individuele hulp buiten de klas.

• Klankgroepfouten

De klankgroepen eer, oor en eur, aai, ooi en oei, uw, eeuw en ieuw, en tie, ti komen nu voor in drielettergrepige en samengestelde woorden. Belangrijk daarbij is dat de leerlingen loskomen van de klankvorm en zich steeds het woordbeeld voorstellen. Laat de woorden oefenen door de lettergroep met een kleur van een kader te voorzien (**Eur**opa). Vervolgens oefenen de leerlingen de woorden door een luisterdictee (in een tweetal of met behulp van een cassette recorder).

• Redeneerfouten: eindklinker

(Zie kopieerblad 20.)

Herhaal de geleerde spellingregel. Laat de leerling de regel op een blaadje zetten. Daarna moet hij of zij daar zelf woorden bij zoeken.

• Redeneerfouten: eind-d/t

(Zie kopieerblad 20.)

Herhaal de geleerde spellingregel. Laat de leerling de regel naschrijven op een blaadje. Daarna moet hij of zij daar woorden bij zoeken die volgens de regel met een d worden geschreven.

• Redeneerfouten: samengestelde woorden

(Zie kopieerblad 20.)

Laat de fout geschreven woorden in twee delen schrijven met een verbindingsteken en daarna met de woorddelen aan elkaar. De laatste letter van het eerste deel en de eerste letter van het tweede deel worden met een kleur verbonden (zeilschip). Let wel: een samengestelde woordfout heeft alleen betrekking op het correct aaneenschrijven van de afzonderlijke woorden. Alle andere soorten fouten (bijvoorbeeld ei-ij) vallen onder een andere categorie!

• Redeneerfouten: de onbeklemtoonde klankgroep

De onbeklemtoonde eindklankgroep

Wijs de leerlingen op het klankverschil tussen de beklemtoonde u en e, en de doffe /u/ die geschreven wordt als e, ig of lijk. Leg de nadruk op het verschil in klemtoon. De leerlingen oefenen steeds door de woorden in lettergrepen verdeeld op te schrijven. Daarbij voorzien ze de doffe klank van een kleur (kopieerblad 18).

Oefen ten slotte de fout geschreven woorden ook altijd nog door inprenting. De leerlingen kunnen soms

te veel blijven hangen aan de klankvorm van het woord. Het benadrukken van het woordbeeld helpt dit probleem te voorkomen.

De onbeklemtoonde beginklankgroep

Op de manier zoals hierboven is omschreven, bespreekt u zo nodig ook woorden met voorvoegsels, en plaatst deze op een stemtrap (kopieerblad 18). Maar in feite mogen deze fouten niet meer gemaakt worden. Wanneer de leerlingen namelijk de voorvoegsels bij tweelettergrepige woorden beheersen, mag dit ook geen problemen opleveren bij drielettergrepige woorden. Wanneer dit wel zo is, zullen deze fouten ook nog bij tweelettergrepige woorden gemaakt worden. Dan moet eerst op dit woordniveau geoefend worden.

De onbeklemtoonde a

De leenwoorden met een a in de eerste lettergreep leveren waarschijnlijk geen problemen meer op. Wanneer de leerlingen hiermee toch fouten maken, dan moet u de gemaakte fout bespreken. Verder moeten deze woorden gewoon op woordbeeld worden ingeprent.

• Redeneerfouten: de lange klinker

Laat de leerlingen regel 5 op een blaadje schrijven en daar zelf of in tweetallen woorden bij zoeken en schrijven. Ze schrijven deze woorden in lettergrepen verdeeld op, zodat de open lettergreep goed opvalt. U bespreekt daarna met de leerlingen of de gevonden woorden van het goede woordtype zijn (lange klinker en open lettergreep). Daarna oefent u met de leerlingen deze woorden (en de woorden uit het dictee!) met behulp van kopieerblad 19.

• Redeneerfouten: de korte klinker

Laat de leerlingen regel 6 op een blaadje schrijven en daar zelf of in tweetallen woorden bij zoeken en schrijven. Daarbij schrijven ze elk woord verdeeld in lettergrepen op, zodat de medeklinker die de lettergreep moet afsluiten, goed te zien is. Laat ze daarna bij deze woorden rijmwoorden bedenken met dezelfde korte klinker.

Als ze er veel problemen mee hebben, gebruik dan kopieerblad 19. Daarbij kunnen de leerlingen door analogie en rijmen woordrijen samenstellen, zodat de meest voorkomende woorden met korte klinker regelmatig geoefend en ingeprent kunnen worden. Ook hier schrijven ze de woorden steeds in lettergrepen verdeeld op.

• Afspraakfouten

(Zie kopieerblad 20.)

De leerlingen hebben algemene afspraken geleerd over de sch en ch. Herhaal deze afspraken en laat de onjuist geschreven woorden inprenten.

Voor de ei-, au- en i-woorden zijn geen algemene afspraken te maken. Elk woord staat op zich en wordt op grond van een woordspecifieke afspraak geschreven. Laat de leerlingen deze woorden oefenen op ruit-

jespapier door de woorden na te schrijven en de lastige letters te kleuren.

Laat ze daarbij proberen met behulp van de woordbetekenis hun eigen ezelsbruggetjes te bedenken. Wijs ze er wel op dat ze bij twijfel moeten kiezen voor de 'gewone' ij en ou. Het aantal ei- en au-woorden is gelukkig beperkt. Voor de ie geldt als geheugensteun dat eenlettergrepige woorden altijd met ie geschreven worden, en dat deze ie behouden blijft in het tweelettergrepige woord.

- **Uitvoeringsfouten**

Fouten die ontstaan als gevolg van een onduidelijk schrift vormen geen spelling- maar een schrijfprobleem. Oefen ze ook als zodanig en kijk vooral naar de pengreep.

- **Uitspraakfouten**

Bij fouten die zijn terug te voeren op een onjuiste of onzorgvuldige uitspraak kunt u het beste oefenen door inprenting van de desbetreffende woorden. Dit geldt met name voor problemen als gevolg van streektaalvarianten. De leerlingen die deze fouten maken, moeten leren de door henzelf gesproken klankvorm te koppelen aan een vast woordbeeld. (Ze mogen hun klankvorm dus niet op het gehoor schrijven! Daar ontstaan de problemen door.)

Kopieerbladen Blok 9

1	Werkblad bij Bouwschrift, les 1, 2 en 3	41
2	Werkblad bij Bouwschrift, les 6, 7 en 8	42
3	Werkblad bij Bouwschrift, les 11, 12 en 13	43
4	Werkblad bij Bouwschrift, les 16, 17 en 18	44
5	Werkblad bij Bouwschrift, les 21, 22 en 23	45
6	Werkblad bij Bouwschrift, les 26, 27 en 28	46
7	Werkblad bij Bouwschrift, les 31, 32 en 33	47
8	Werkblad bij Bouwschrift, les 36, 37 en 38	48
9	Werkblad bij Bouwboek, les 1, 2 en 3	49
10	Werkblad bij Bouwboek, les 6, 7 en 8	50
11	Werkblad bij Bouwboek, les 11, 12 en 13	51
12	Werkblad bij Bouwboek, les 16, 17 en 18	52
13	Werkblad bij Bouwboek, les 21, 22 en 23	53
14	Werkblad bij Bouwboek, les 26, 27 en 28	54
15	Werkblad bij Bouwboek, les 31, 32 en 33	55
16	Werkblad bij Bouwboek, les 36, 37 en 38	56
17	Planningschema speciale leerhulp	57
18	Oefenschema luister- en regelfouten	58
19	Oefenschema lange en korte klinker	59
20	Regels en afspraken na Blok 9	60
21	Keuzeactiviteiten	61